

Kontrastivní analýza právních konceptů a termínů

13 praktických aktivit
s využitím terminologické databáze LegTerm

Jana Pešková, Ivo Petrů a Kateřina Motalík Hodková

NAKLADATELSTVÍ
Jihočeské univerzity
v Českých Budějovicích

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Pešková, Jana, 1975-

Kontrastivní analýza právních konceptů a termínů : 13 praktických aktivit s využitím terminologické databáze LegTerm / Jana Pešková, Ivo Petrů a Kateřina Motalík Hodková.

-- Vydání první. -- České Budějovice : Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2025. -- 1 online zdroj

Anglické resumé

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7694-160-1 (online ; pdf)

* 34:81'373.46 * 81'42'373.46 * 81'373.46 * 81'25'373.46 * 81-114 *
004.652:[34:81'373.46] * (035) * (0.034.2:08)

- právní jazyk
- odborné texty
- oborová terminologie
- odborné překlady
- kontrastivní lingvistika
- LegTerm (databáze)
- příručky
- elektronické knihy

81 - Lingvistika. Jazyky [11]

Tato publikace vznikla díky podpoře Grantové agentury Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v rámci grantového projektu GA JU 132/2022/H s názvem „Interpretační strategie a analýza diskurzu prostřednictvím počítačových nástrojů“.

© Jana Pešková, Ivo Petrů, Kateřina Motalík Hodková, 2025

© Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích,

Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2025

ISBN 978-80-7694-160-1 (PDF)

Obsah

Předmluva	6
-----------------	---

A. LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ SPECIFIKA

PRÁVNÍ TERMINOLOGIE	11
----------------------------------	-----------

I. Úvod do kontrastivního zkoumání právní terminologie

I.1 Právní, resp. právnícký jazyk	12
---	----

I.2 Specifika právního jazyka	13
-------------------------------------	----

I.3 Koncept a právní překlad	15
------------------------------------	----

I.4 Termín	19
------------------	----

I.5 Jazykostát	22
----------------------	----

II. Analýza právních konceptů a termínů s využitím databáze LegTerm

II.1 Struktura vyhledávacího rozhraní v databázi LegTerm	24
--	----

II.2 Vnitřní struktura záznamů v databázi LegTerm	29
---	----

II.3 Mikrostruktura záznamů o termínech	38
---	----

II.4 Kolokace	41
---------------------	----

III. Přehled právních předpisů v jednotlivých zemích a lexikografické zdroje právní terminologie

III.1 Základní právní předpisy a lexikografické zdroje v České republice	44
---	----

III.2 Základní právní předpisy a lexikografické zdroje ve Francii ...	49
---	----

III.3 Základní právní předpisy a lexikografické zdroje ve Španělsku	58
--	----

B. ZÁKLADY JAZYKOVÉ ANALÝZY PRÁVNÍCH TEXTŮ

(na pozadí přístupů uplatňovaných v databázi LegTerm) 64

IV. Úvod do základů kontrastivní analýzy právní terminologie

a stylistiky 65

IV.1 Právní, resp. právnícký jazyk (Aktivita 1) 65

IV.2 Specifika právního jazyka (Aktivity 2–4) 67

IV.3 Koncept a právní překlad (Aktivity 5–6) 70

IV.4 Termín (Aktivita 7) 72

IV.5 Jazykostát (Aktivita 8) 76

IV.6 Odlišení pojmů koncept a termín v kontrastivní
perspektivě (Aktivita 9) 77

IV.7 Koncept a termín v perspektivě času a prostoru
(Aktivita 10) 78

IV.8 Popis mikrostruktury termínu (Aktivita 11) 86

IV.9 Práce se zdroji právní terminologie (Aktivity 12–13) 89

Závěr 91

Použité a doporučené zdroje 92

Summary 95

Předmluva

Tato publikace je jedním z výstupů z **výzkumného projektu GA JU 132/2022/H** s názvem „Interpretační strategie a analýza diskurzu prostřednictvím počítačických nástrojů“. Tento projekt byl s podporou Grantové agentury Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích realizován v letech 2022–2024 dvěma pracovišti Filozofické fakulty JU, a sice Ústavem bohemistiky a Ústavem romanistiky, a v návaznosti na starší projekty pokračoval ve zkoumání možností a limitů využití počítačických nástrojů při analýze a interpretaci literárních a právních textů.

Oblast právního jazyka a právního překladu je dlouhodobým předmětem badatelského zájmu pracovníků Ústavu romanistiky FF JU, kteří v minulosti vyvinuli pro tyto účely **vícejazyčnou databázi právní terminologie LegTerm**.¹ Zdokonalování této databáze, její využití pro didaktické účely zejména v kurzech orientovaných na kontrastivní srovnávání dotčených jazyků a odborný překlad, jakož i následné zachycení této zkušenosti v trvalé podobě předkládané publikace bylo jedním z dílčích cílů výzkumného týmu, který na projektu pracuje. Tato e-kniha je tak vyústěním snahy autorů zprostředkovat nabyté teoretické poznatky v oblasti právního jazyka a praktické dovednosti v oblasti právní terminologie, resp. terminografie a právního překladu, všem případným zájemcům o danou problematiku.

Terminologie ve smyslu vědy o odborném názvosloví (L'Homme 2020) představuje úsek lingvistického bádání, který se v posledních letech výrazně proměňuje v souvislosti s rozvojem a masovým rozšířením digitálních technologií a s úsilím o jejich využití v oblasti humanitních věd (tzv. *digital humanities*). Praktickou aplikaci terminologické

¹ LegTerm je vícejazyčná online databáze právních termínů budovaná na Ústavu romanistiky FF JU. Od roku 2020 je volně dostupná na adrese <https://legterm.cz> a jsou do ní průběžně doplňována nová data.

LegTerm

Filozofická
fakulta
Faculty
of Arts

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

LegTerm is a multilingual database of legal terms for translators, developed at the [Faculty of Arts](#), University of South Bohemia in České Budějovice.

Search term:

Term language (country):

Czech (Czech Republic)

Search type:

Word / phrase

Search space:

Terms only

Show results in languages:

× Czech (Czech Republic)

× French (France)

× Italian (Italy)

× Spanish (Argentina)

× Spanish (Spain)

Search

The LegTerm terminology database has been running since May 2020 in a test mode. Key concepts of Czech law as well as those from French, Spanish and Italian legislation will be gradually listed with the corresponding legal terms in these languages.

The database is developed in cooperation with MA and PhD students from the Department of Romance Studies, Faculty of Arts, University of South Bohemia in České Budějovice under the supervision of a permanent team of teachers:

**Mgr. Ing. Kateřina
Hodková**
French legal
terminology

**PhDr. Jana Pešková,
Ph.D.**
Spanish legal
terminology

**JUDr. Mgr. Ivo Petřů,
Ph.D.**
conceptual structure of
Czech law, Czech and
French legal
terminology

**prof. PhDr. Jan
Radimský, Ph.D.**
terminographic design
of the database, team
coordination, Italian
legal terminology

**dott. Alessandra
Bonsignori**
Italian legal terminology

The development of the database is co-financed by the project 126/2019/H - "Use of computation techniques in discourse analysis" ["Využití počítačových nástrojů při analýze diskurzu"] from the Grant Agency of the University of South Bohemia (GAJU).

Contact:

prof. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Department of Romance Studies, Faculty of Arts, University of South Bohemia in České Budějovice

radimsky@ff.jcu.cz

© LegTerm, University of South Bohemia in České Budějovice. Made by [Neatous, a.s.](#)

Obr. 1. Úvodní stránka databáze LegTerm

vědy představuje **terminografie**,² v jejímž rámci vznikají moderní počítačové nástroje, jako jsou elektronické slovníky, textové korpory, terminologické databáze a další podobné platformy, které přináší

² Více k tomuto např. Bozděchová 2017.

nové možnosti zachycování a vyhodnocování zkoumaných jazykových jevů. Na odbornou právní slovní zásobu v kontrastivní perspektivě mezi češtinou a vybranými románskými jazyky, resp. jazyky vybraných právních řádů (tzv. *jazykostáty*) se pak zaměřuje právě databáze LegTerm, vytvářená autory této publikace. Její architektura je záměrně navržena tak, aby umožňovala efektivně zachycovat a adekvátně vyhodnocovat právní koncepty, resp. termíny, které je vyjadřují, a tím přispět k usnadnění práce s vícejazyčnou právní terminologií v různých praktických rovinách – výukou počínaje a překladem konče.

Překlad **právních textů** tvoří specifickou oblast odborného překladu: porozumění zde vyžaduje hlubší analýzu jazykových prostředků a významových struktur. V této publikaci chápeme právní jazyk především jako objekt pro **komparativní analýzu**, jež je důležitým východiskem pro následný významově přesný a adekvátní překlad. Mezi základní charakteristiky právního jazyka patří formální závaznost, terminologická přesnost (Cornu 2005, 2024; Alcaraz Varó, Hughes 2009; Tomášek 2003), vysoká míra standardizace a specifická práce s významy, které se často vážou ke konkrétním právním konceptům národního právního systému.

Na tuto **lexikálně-sémantickou rovinu** se proto v této e-knize zaměřujeme výhradně. Morfosyntaktickým zvláštnostem, jako jsou dlouhá souvětí, pasivní konstrukce či použití archaismů (např. přechodníků v češtině, subjunktivu budoucího času ve španělštině nebo skloňovaných odkazujících přídavných jmen typu *ledit* ve francouzštině), se záměrně nevěnujeme. Naše pozornost se soustředí na otázky významu, pojmové přesnosti a ekvivalence v právní terminologii, a to na pozadí zkušeností získaných při vývoji databáze **LegTerm**, jak jsme je měli možnost aplikovat ve výuce.

V první části publikace jsou vysvětleny základní pojmy a přístupy, s nimiž by se měl uživatel cizojazyčných právních textů, zvláště pak překladatel, seznámit. Jsou to zejména:

- specifika **právního jazyka**;
- rozdíl mezi **právním konceptem** a **právním termínem**;
- **status konceptů** v jednotlivých národních právních systémech

(zde označovaných jako *jazykostáty*) z hlediska platnosti;

- významová **přijatelnost termínů** přidružených k jednotlivým právním konceptům.

Druhá část publikace je aplikací teoretických poznatků a terminografických zásad představených v části první. Obsahuje sérii **13 prope-
deutických aktivit**,³ jež slouží k pochopení vztahů mezi právními kon-
cepty a termíny v kontrastivní perspektivě a podporují aktivní práci
s databází LegTerm. Publikace neobsahuje klíč správných odpovědí
a záměrně ponechává prostor pro diskusi a interpretaci, neboť v pře-
kladu (nejen) právního textu často neexistuje pouze jediné správné
řešení.

Publikace je tak koncipována jako úvod do **kontrastivního zkou-
mání právní terminologie** mezi češtinou, (francouzskou) francouzšti-
nou a (španělskou) španělštinou. Vedle uvedených jazyků je v data-
bázi LegTerm zastoupena také italština, nicméně v této publikaci se
jí více nezabýváme, a to z toho důvodu, že výuka uvedených jazyků
není na Ústavu romanistiky FF JU koncipována stejně. Právnímu jazy-
ku a právnímu překladu je zde věnován největší prostor ve studijních
programech aplikované filologie francouzštiny a španělštiny, kde exi-
stují kurzy zaměřené přímo na tuto problematiku, v jejichž rámci měli
autoři publikace možnost popsané poznatky vyzkoušet.⁴

Tato e-kniha je určena v první řadě studentům filologických oborů
v navazujících magisterských studijních programech, kteří se účastní
překladačských seminářů se zaměřením na právní překlad, případ-
ně studentům seminářů orientovaných na problematiku zpracování

³ Tento počet byl zvolen vzhledem ke struktuře výuky na Filozofické fakultě JU, kde semestr standardně trvá 13 týdnů.

⁴ V době příprav této publikace byla do databáze připojena rovněž argentinská špa-
nělština. Množství dat, která k příslušnému časovému období tato doména obsa-
hovala, nebylo dostatečné, a proto se zde na ni rovněž nezaměřujeme. Autoři do
budoucnosti nevyklučují rozšíření databáze na další jazykové variety či jazyky. Tuto
možnost považujeme za lákavou s ohledem na digitalizovanou strukturu celého
projektu.

odborné terminologie. U studentů se nepředpokládá hluboká znalost cizích právních systémů, a proto příručka obsahuje i stručný úvod do právního prostředí České republiky, Španělska a Francie, včetně stručného přehledu legislativních pramenů platných v uvedených zemích.

Cílem této e-knihy je nejen poskytnout praktické nástroje pro práci s vícejazyčnou právní terminologií, ale také představit aplikaci lexikálně-sémantických principů v právním textu. Publikace tak může sloužit jako metodická opora při rozvoji překladatelských dovedností a zároveň jako příspěvek k výzkumu kontrastivní právní lingvistiky.

A. Lexikálně-sémantická specifika právní terminologie

I. Úvod do kontrastivního zkoumání právní terminologie

V této kapitole budou představeny základní pojmy, které jsou nezbytné pro identifikaci vztahů v právních textech. Zaměříme se přitom na lexikální stránku právního, resp. právnického jazyka. Seznámíme se s jeho typickými vlastnostmi a ukážeme si, jak přirozené jazykové jevy typu mnohoznačnosti tyto vlastnosti ovlivňují. Dále se budeme věnovat zejména vztahu mezi **právním konceptem** a **právním termínem** a přiblížíme typologii právních termínů s ohledem na jejich formální strukturu (**termíny jednoslovné, termíny derivované, kompozita, termíny více-slovné**) i možnosti vstupovat do syntagmatických vztahů (**kolokabilita termínů** v právním stylu). Popíšeme rovněž další atributy, jež termíny nabývají užitím v konkrétních právních textech (**definice termínu, citace termínu**) a způsoby klasifikace termínů podle míry jejich **přijatelnosti**.⁵

I.1 Právní, resp. právnický jazyk

Právní jazyk je podtyp odborného jazyka a řadí se mezi jazyky spisovné. S právním jazykem se lze setkat především v psaném textu, a to v rámci konkrétních útvarů právního diskurzu (zejména právní předpisy, ale také smlouvy, judikatura, doktrína atd.). V mluveném textu se objevuje např. v promluvách u soudu, při úkonech orgánů činných v trestním řízení, při jednání právních zástupců s klienty apod. Hlavní složkou právního jazyka jakožto odborného subsystému existujícího v rámci obecného jazykového základu je specifická právní terminologie, tj. odborné výrazy – právní termíny, které pojmenovávají právní skutečnosti – právní koncepty. Podle Tomáška (2003, s. 28) by právní jazyk měl mít tyto znaky: „významová přesnost, jednoznačnost, stručnost, srozumitelnost,

⁵ Pro rozšiřující informace o fungování databáze a vlastnostech právních termínů viz Hodková, Pešková, Petrů, Radimský 2021.

ustálenost, ústrojnost, úkonnost, neexpresivnost“. Obdobně Chromá (2014, s. 58) uvádí, že právní jazyk by měl být „jasný, jednoznačný, formálně přehledný a soudržný a sémanticky předvídatelný“, neboť takový právní jazyk vede ke správné interpretaci uživatelem.

Podle uvedených autorů je vhodné od pojmu *právní jazyk* rozlišovat pojem *právnícký jazyk*. Zatímco prvně uvedený je odvozen od slova „právo“ a představuje jazyk právních předpisů, druhý uvedený jakožto jazyk právníků odkazuje k profesní mluvě. Právnícký jazyk tak může být méně formální než právní jazyk, nicméně stále se jedná o jazyk odborný. Používají jej osoby s právním vzděláním při vzájemné komunikaci, jako jsou soudci, státní zástupci či advokáti, ale i profesori a studenti práv. Z toho důvodu může právnícký jazyk obsahovat vedle professionalismů i slangové a nespisovné výrazy.

Na praktickou aplikaci této problematiky odkazuje [AKTIVITA 1⁷](#).

I.2 Specifika právního jazyka

Výše popsané ideální vlastnosti právního jazyka by měly charakterizovat zejména jeho hlavní složku – odborné právní názvosloví, platnost tohoto tvrzení je však v praxi relativní. U odborného názvosloví standardně očekáváme jasnou referenci termínů k příslušným pojmům, nicméně u právní terminologie tomu tak vždy není. Právní termíny obvykle nemají v legislativních textech jasnou definici, a uživatelé tak mohou při identifikaci jejich přesného a jednoznačného obsahu tápat. Zpravidla jde o výrazy převzaté z běžného jazyka, které však pro potřeby práva mohou získávat specifické významy, mnohdy odlišné od významů původních, jak je tomu např. v případě termínů *zastavení* nebo *narovnání*. Jiné v právních textech užívané výrazy typu *dobré mravy* nebo *veřejný pořádek* jsou záměrně vágní a neurčité, neboť úmyslem zákonodárce není jejich obsah vymezit, ale ponechat ho dostatečně široký pro pokrytí nejrůznějších situací. Uživatelé si tak významy takových termínů musí vzájemně vyjasnit, přičemž v případě pochybnosti má rozhodující roli význam specifikovaný soudy při aplikaci práva, jejichž výklad je jediný autoritativní. U posledně uvedených příkladů je dále patrné, že významy

právních termínů nejsou vždy ustálené a mohou se v čase měnit a vyvíjet v návaznosti na to, jak se mění chápání daného pojmu ve společnosti a ruku v ruce s tím i příslušná legislativa.

Přesnost, jednoznačnost a nakonec také srozumitelnost právní terminologie oslabují přirozené vlastnosti jazyka. Vzhledem k omezenosti forem, které každý jazyk nabízí pro vyjádření nekonečného množství významů, se nutně i v právním jazyce vyskytují jevy jako paronymie, polysémie nebo homonymie a správné užívání terminologie ovlivňuje rovněž synonymie. Paronymie, tedy podobnost forem, jako jsou *svěpomoc* vs. *nápomoc* nebo *zcizení* vs. *odcizení*, může vést k záměně termínů, které vyjadřují odlišné koncepty, a tím způsobit problémy minimálně v komunikační rovině, v horším případě může přivodit i negativní právní následky. Podobný zmatek mohou vyvolat polysémie a homonymie, tedy existence jedné formy vyjadřující různé významy. Tak je tomu např. v případě samotného termínu *právo*, u něhož není bez upřesnění zřejmé, zda odkazuje k souboru pravidel platných v daném státě či regulujících danou oblast – tzv. právo objektivní (např. *právo České republiky* nebo *manželské majetkové právo*), nebo k možnosti jednotlivce nějak se chovat – tzv. právo subjektivní (např. *volební právo* nebo *právo na ochranu osobních údajů*). Dokonalé komunikaci nenahrává ani v opačném gardu fungující synonymie, tedy pluralita forem vyjadřujících jediný význam, jako např. termíny *člověk* a *fyzická osoba*, která rovněž může snižovat konzistenci a srozumitelnost právních sdělení. Existuje totiž jen málo tzv. čistých synonym, zaměnitelných v jakémkoli kontextu (viz uvedený příklad), a většina právních termínů představuje synonyma jen zdánlivá, jako např. *majetek* vs. *jmění* nebo *doba* vs. *lhůta*. Uvedené zdánlivě souznačné termíny odkazují ke dvěma různým konceptům, které mají v legislativě jasně odlišený význam, pročež je v konkrétním užití zaměňovat nelze.

Na praktickou aplikaci této problematiky odkazují [AKTIVITA 2⁷](#), [AKTIVITA 3⁷](#) a [AKTIVITA 4⁷](#).

Popsaná specifika právní terminologie komplikují práci s právními texty již v jednojazyčném prostředí, a tím spíše je tedy třeba je zohledňovat při činnostech konfrontujících různé právní řády vyjádřené různými jazyky, jako je právní překlad. Právo na rozdíl od jiných oborů není

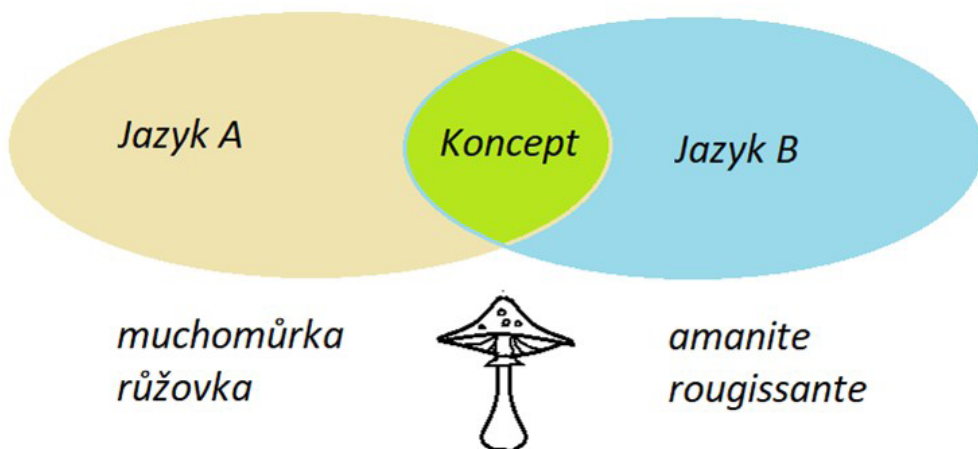
pouze jedno, ale jako historicko–společenský fenomén se stát od státu liší. Právní skutečnosti, byť třeba vyjádřené stejným jazykem, mohou být v různých právních řádech koncipovány odlišně, pokud je daná národní práva vůbec znají. Při vědomí tohoto zásadního poznatku determinujícího práci s mnohojazyčnou právní terminologií přicházejí autoři databáze LegTerm s konceptem *jazykostátu*.

1.3 Koncept a právní překlad

Koncept lze v souladu s většinou teorií standardizovanou v normě ISO 1087:2019 definovat jako odborný význam náležící do konkrétní odborné domény, v našem případě do domény práva. Stejně tak i autoři této publikace chápou **právní koncept jako abstraktní jednotku právního významu**. Aby bylo možné koncept sdílet v komunikaci, musí být formálně vyjádřen. Za tímto účelem je označován termíny. Výraz „koncept“ se tradičně používá v oblasti odborného jazyka (právního či neprávního), zatímco v rovině obecného (tj. neodborného) jazyka je preferován výraz „pojem“.

Právní koncepty se v porovnání s koncepty, které spadají do jiných odborných domén (např. chemie, fyzika, ekonomie, sport aj.), vyznačují určitými zvláštnostmi. V případě neprávních konceptů zůstává zkoumaný koncept v zásadě identický ve všech jazycích. Jako příklad lze uvést oblast biologie. Koncept, který můžeme slovně popsat jako „houbu spadající mezi muchomůrky s bílými lupeny, rýhovaným prstenem, kulovitou hlízou na dolní části třeně a celkově růžovými odstíny“, bude bez ohledu na konkrétní jazyk vždy implikovat houbu latinsky označovanou termínem *Amanita rubescens*. V češtině se tato houba nazývá *muchomůrka růžovka*, lidově *masák*, v angličtině *blusher*, ve francouzštině *amanite rougissante*, *amanita rougeâtre* či *golmote/golmotte*, ve španělštině *amanita rojiza*, v italštině *tignosa vinata*, v němčině *Perlpilz* atd. Koncept ale zůstává stále stejný, tj. jedná se stále o tu stejnou houbu, pouze se liší její terminologické označení v jednotlivých jazycích. Díky tomu je překlad v těchto případech poměrně přímočarý: jelikož koncept je identický, stačí

pouze vyhledat odpovídající termín v cílovém jazyce. Popsanou situaci ilustruje obr. 2.

Obr. 2. Ilustrace odborného překladu v mykologii

U právních konceptů však toto zpravidla neplatí. Důvod je prostý: každý stát na světě je suverénní a vytváří si autonomní systém národního práva, v němž určitým jedinečným způsobem definuje konkrétní právní koncepty. Tyto koncepty tak nejsou napříč národními právními systémy stejné, ale jsou vlastní každému konkrétnímu právnímu řádu. Při právní komparatistice (tj. porovnávání právních konceptů v různých zemích) lze mnohdy najít určitý průnik, a některé koncepty, např. *soud*, *smlouva* nebo *trest*, mohou mít dokonce univerzální platnost. Také je ovšem běžná situace, kdy se od sebe právní koncepty v určitých ohledech liší a někdy jsou natolik originální, že v jiném právním řádu nenajdeme ani přibližný ekvivalent.

Vezmeme si kupříkladu český koncept *manželství* a na něj navázané termíny existující v jednotlivých právních řádech. Český občanský zákoník (§ 656) jej definuje následovně: „Manželství je trvalý svazek muže a ženy [...]“ Oproti tomu francouzský *Code civil* (art. 143) uvádí:

„Le mariage est contracté par deux personnes de sexe différent ou de même sexe.“ Legální citace ve španělském *Código Civil* (art. 44) je s pojetím daného konceptu formulována podobně, jako je tomu ve francouzském právu: „El matrimonio tendrá los mismos requisitos y efectos cuando ambos contrayentes sean del mismo o de diferente sexo.“ Při porovnání těchto konceptů lze tedy pozorovat jak určité společné rysy (jedná se o svazek dvou osob), tak i odlišnosti: zatímco v českém právu je manželství vyhrazeno pouze pro muže a ženu (tj. osoby odlišného pohlaví), ve Francii a Španělsku se jedná o svazek osob stejného i odlišného pohlaví. Je tedy zřejmé, že tyto koncepty plně identické nejsou. Před mezijazykovým překladem je tudíž třeba oba koncepty pečlivě analyzovat, vyhodnotit míru ekvivalence a zvážit nejvhodnější řešení. Pravdou je, že i když si koncepty plně neodpovídají, obvykle existuje zavedený překlad. Tak se např. zmíněné koncepty *mariage* či *matrimonio* v minulosti tradičně překládaly jako „manželství“ a naopak, přičemž tato praxe přetrvává navzdory odlišnému konceptuálnímu pojetí i v současnosti. Uvedené koncepty lze totiž i přes jejich významové rozdíly, kdy český koncept zahrnující pouze osoby rozdílného pohlaví má užší rozsah, chápat jako koncepty kompatibilní. Je ovšem na uvážení překladatele, zda v případě konkrétního textu představují částečné ekvivalenty vhodný překlad. Při překladu textu, který má spíše informativní hodnotu, to patrně nebude mít větší vliv, zatímco v případě závazného textu vytvářejícího právní účinky (např. smlouva, soudní rozsudek) už rozdílnost konceptů může představovat výraznější problém.

O nejzávažnější situaci se pak jedná v případě, kdy v jednom ze zkoumaných jazykostatů daný koncept vůbec neexistuje. Nejčastěji se s tím setkáme u právních reálií, jako jsou specifické instituce a orgány vlastní danému státu, resp. právnímu řádu. Tak např. české právo nezná španělské instituce vyplývající z monarchické formy vlády nebo francouzské instituce pro správu zámořských území. Jiným příkladem jsou některá právníká povolání jako *avocat général* ve Francii nebo *procurador* ve Španělsku, která nemají v České republice odpovídající ekvivalenty. Tato situace bezekvivalentnosti představuje pro překladatele největší výzvu, která nemá a priori jediné ideální řešení. Překla-

datel musí situaci vyhodnotit na základě různých vnětextových i vnitřotextových faktorů a s použitím vhodných překladatelských postupů, včetně např. výpůjčky cizojazyčného termínu s vysvětlením, nebo dokonce vytvoření neologismu, přijít s adekvátním překladatelským řešením.

Uvedená pojmenování dvou právnických povolání jsou zároveň příkladem tzv. „falešných přátel“, odborně nazývaných jako *mezijazyková homonyma*. U těchto slov, vyznačujících se podobností ve formální rovině, která však neplatí v rovině významu, se za zdánlivě podobným termínem skrývá odlišný koncept: *avocat général* není advokát ani generál, nýbrž typ státního zástupce, a *procurador* není prokurátor, nýbrž typ právního zástupce. I tato situace představuje pro překladatele výzvu a ukazuje, že se nesmí nechat zmást formální podobností termínů, ale vždy musí provádět komparativní analýzu obsahové stránky konceptů.

Koncepty je také nutné sledovat z hlediska platnosti v čase, neboť právo je dynamický fenomén citlivý na společenský vývoj. Některé koncepty tak zastarávají nebo zcela zanikají (v českém právu např. různé koncepty spojené se socialistickým státním zřízením), jiné vznikají, a to často pod vlivem jiných právních řádů, které se ovšem vyvíjejí svébytně. Překladatel tedy musí při porovnávání významu konceptů zohledňovat i jejich časovou působnost.

Náš přístup k právním konceptům v databázi LegTerm je založen právě na kontrastivním srovnávání zahrnujícím i diachronní aspekt, jelikož vychází z tzv. **onomaziologického přístupu** (Hodková, Pešková, Petrů, Radimský 2021, s. 3), kdy neusilujeme pouze o vyhledání odpovídajících jazykových výrazů ve vybraných jazykostátech, ale především o identifikaci právních konceptů, které jsou co nejbližší výchozím konceptům ukotveným v právním řádu České republiky. V tomto duchu je následně třeba chápat i přidružené termíny, které navzdory případné formální nebo sémantické podobnosti s českými termíny budou vždy odkazovat ke konceptům spjatým s národní právní kulturou daného jazykostátu.

Tento přístup k právní terminologii je nejen kontrastivní z hlediska jazykové ekvivalence, ale rovněž komparativní v právní rovině, neboť

zohledňuje systémové rozdíly mezi jednotlivými právními řády. Navíc nám tím umožňuje odlišit databázi LegTerm od publikací glosářového či slovníkového typu, které jsou zpravidla založeny na **přístupu sé-maziologickém**, tedy vycházejícím od jazykového výrazu směrem ke konceptu, nikoli naopak.

Takto pojatá analýza právních konceptů a právních termínů umožňuje diferencovat aktuální status konceptů platných v legislativě daného jazykostatátu a zároveň kategorizovat jednotlivé přidružené termíny podle příznaků založených na jejich přijatelnosti. Blíže informace k problematice přijatelnosti termínu jsou představeny v kapitole II.

Na praktickou aplikaci této problematiky odkazují [AKTIVITA 5⁷](#) a [AKTIVITA 6⁷](#).

I.4 Termín

Ačkoli se při popisu odborného textu či v našem případě právního textu lze běžně setkat s tvrzením, že jedním ze základních znaků takového textu jsou termíny, s definicí *termínu* je to obtížnější. Z dostupné odborné literatury zabývající se terminologií totiž vyplývá, že různí odborníci vnímají termíny různě a že jednotná obecně přijímaná definice termínů neexistuje (L'Homme 2020, s. 55; Tomášek 2003, s. 49; Sager 1990, s. 58; Alcaraz Varó, Hughes 2009, s. 57 aj.).

Jelikož se tato příručka zabývá právním jazykem, stanovujeme pro naše potřeby vlastní definici termínu následovně: **Právní termín je jazykové pojmenování odborného konceptu, který spadá do domény práva.**

Identifikace termínů v textu představuje nemálo problémů, a to už jen proto, že termíny v textu obvykle nejsou nijak odlišeny od netermínů (výjimkou mohou být některé termíny např. v učebnicích, atlasech atd.) a zároveň se v textu chovají identicky jako jednotky neterminologické povahy. Situaci komplikuje také jejich různá délka (tj. počet slov, která je tvoří). Neexistuje žádný univerzální způsob, jak termíny v textu bezpečně poznat (zejména přihlédneme-li k tomu, že různí autoři definují termíny různě, jak již bylo zmíněno). Svou roli hrají rovněž zna-

losti terminologa o dané odborné oblasti. Byť v dnešní době již existují nástroje automatického zpracování textu včetně extrakce termínů, výsledky takovýchto procesů bývají značně rozporuplné (automatické extraktory mnohdy jako termín určí něco, co termínem není, a naopak očividné termíny často opomenou).

Na praktickou aplikaci této problematiky odkazuje [AKTIVITA 7[†]](#).

ROZŠIŘUJÍCÍ TEORIE PŘÍSTUPU K TERMÍNŮM

Otcem moderní terminologie jakožto vědy je Eugen Wüster. Na základě jeho prací vznikl přístup, který je dnes známý jako *General Theory of Terminology*. Tato teorie se opírá o principy, jako jsou existence interní struktury konkrétní odborné oblasti (domény), neexistence synonymie v terminologii či onomaziologický přístup (tj. postup od významu k pojmenování). Některé z těchto principů se však v dnešní době již považují za překonané, neboť např. synonymie je v terminologii poměrně běžnou záležitostí. Aktuálně se lze setkat se dvěma hlavními přístupy k terminologii: konceptuálním a lexiko-sémantickým.

Konceptuální přístup je bližší Wüsterově práci. Příkladá důležitost vnitřní struktury odborné oblasti a vztahům, které mezi koncepty existují (např. opoziční či hierarchické vztahy). Preferuje onomaziologický přístup, v rámci něhož je koncept výchozím bodem výzkumu, pro který se hledá odpovídající pojmenování (tj. termín). Termín samotný se pak v tomto přístupu chápe jako označení odborného konceptu. Tento přístup má ovšem i určité nedostatky: často dává přednost termínům v podobě podstatných jmen před jinými slovními druhy a binárním vztahům, kdy jednomu termínu odpovídá jeden koncept a naopak (tj. odmítání víceznačnosti a synonymie). V pojetí některých autorů, kteří tyto poučky dodržují do extrému, pak tento přístup může působit zkostrnatěle a nepružně a neodpovídá reálným potřebám moderní terminologie.

Lexiko-sémantický přístup je oproti konceptuálnímu přístupu otevřenější a pružnější co do definice termínu. Ten chápe jako lexikální jednotku a v důsledku toho snáze přijímá i jiné slovní druhy než podstatná jména. Od netermínů jsou termíny odlišeny na základě toho, že označují odborný koncept. Dominantní přístup je sémaziologický: od formy (termínu) k významu (konceptu).

V praxi se oba tyto přístupy zpravidla v určitém poměru mísí tak, aby to vyhovovalo potřebám konkrétní terminologické či terminografické práce.

ROZŠIŘUJÍCÍ TEORIE PŘÍSTUPU KE KONCEPTŮM

Podobně jako existují různé přístupy k pojetí termínů, lze se setkat i s různými přístupy ke konceptům. Představíme si dva základní přístupy, jež se v praxi kombinují: *knowledge-driven* a *lexicon-driven*.

Knowledge-driven přístup je založen na znalostech a určitém přesném definování konceptu. Daný koncept experti vymezují určitými charakteristikami. Splňuje-li zkoumaný koncept tyto charakteristiky, je určitým způsobem zařazen. Tento přístup nicméně trpí jistými nedostatky. Předně, ne veškeré odborné koncepty jsou takto definovány odborníky, a dále, mluvčí-neodborníci jako podstatné charakteristiky mohou vnímat zcela jiné vlastnosti. Tento přístup se také zaměřuje primárně na koncepty a termíny poněkud přehlíží či se jim věnuje až dodatečně (onomaziologický přístup). Jeho přínosem je však zakotvení daného konceptu v rámci konkrétní domény, což je v terminologii klíčové (srov. třeba význam termínu *jazyk* v lingvistice a v biologii nebo, zůstaneme-li v právu, význam termínu *výpověď* v občanském právu a v trestním právu).

Lexicon-driven přístup se od prve zmíněného značně liší. Koncepty vymezuje na základě nikoli klíčových charakteristik,

nýbrž vztahů a interakcí, které mají mezi sebou i do kterých vstupují s jinými lingvistickými jednotkami. Tyto interakce jsou pozorovány zejména v textu, kde se koncepty objevují díky svým pojmenováním, tj. termínům. Tento přístup se tedy vyznačuje spíše sémaziologickým pojetím.

1.5 Jazykostát

Již výše jsme uvedli, že každý stát disponuje vlastním systémem práva. Je také třeba si uvědomit, že byť některé země sdílejí stejný jazyk, jejich národní právo se liší. Z čistě terminologického pohledu je proto nepřesné říci např.: „radnice se francouzsky řekne *mairie*“, protože francouzština se nepoužívá jen ve Francii, ale i v Belgii, ve Švýcarsku, v Kanadě, v Senegalů a v dalších zemích. Termín *mairie*, s nímž se lze setkat v právních předpisech Francie, tak v jiných frankofonních zemích nemusí existovat a české slovo „radnice“ může mít jiný ekvivalent (např. v Belgii se používá termín *maison communale*). Jiný příklad můžeme uvést pro španělštinu, kde pro české sousloví „rodný list“ existuje označení *acta de nacimiento*, které je rozšířeno na území Španělska, ale také *partida de nacimiento*, s nímž je možno se setkat v jiných španělsky mluvících státech.

Abychom se vyhnuli nejasnostem ohledně toho, v rámci jakého systému národního práva se nacházíme, zavádíme pojem **jazykostát**. Věříme, že tento pojem je co do své kompozice průhledný, neboť se jedná o kombinaci konkrétního jazyka a státu, tj. systému národního práva. Hovoříme-li tedy o jazykostátu španělština (Španělsko), pak se jedná o odbornou slovní zásobu španělštiny, která se používá ve Španělsku (ovšem např. území Argentiny či Peru už zahrnuto není).

Databáze LegTerm v době vydání této publikace zahrnuje pět jazykostátů: čeština (Česká republika), italština (Itálie), španělština (Špa-

nělsko), španělština (Argentina) a francouzština (Francie).⁶ Jazykostáty jsou jednoznačně odlišeny kombinací ISO kódů daných jazyků a zemí: např. koncept *manželství* patří do jazykostátu čeština (Česká republika) = cs (CZ). Jiné jazykostáty nejsou zahrnuty, a proto nedoporučujeme používat databázi LegTerm k překladu termínů či textů, jež se váží k národnímu systému práva jiných zemí.

Na praktickou aplikaci této problematiky odkazuje [AKTIVITA 8⁷](#).

⁶ Jak je vysvětleno v předmluvě, tato e-kniha nabízí pohled na právní terminologii pouze prostřednictvím tří jazykostátů – čeština (Česká republika), španělština (Španělsko) a francouzština (Francie), neboť obsahují nejvíce dat, na rozdíl od zbylých dvou jazykostátů, které se součástí databáze staly později.

II. Analýza právních konceptů a termínů s využitím databáze LegTerm

Jak vyplynulo z předchozích informací, databáze LegTerm slouží jako nástroj pro popis a utřídění právních termínů definujících právní koncepty identifikované ve vybraných jazykostátech. Záznamy v databázi reflektují vztahy mezi právními termíny a koncepty v rámci národních práv příslušných jazykostatů a umožňují jejich vzájemné porovnání.

V návaznosti na předchozí kapitolu, v níž jsme se věnovali popisu rozdílů mezi koncepty a termíny a jejich vztahu k národnímu právu, se nyní zaměříme na konkrétní příklady analýzy právních konceptů a termínů, jak ji umožňuje právě databáze LegTerm. Popíšeme:

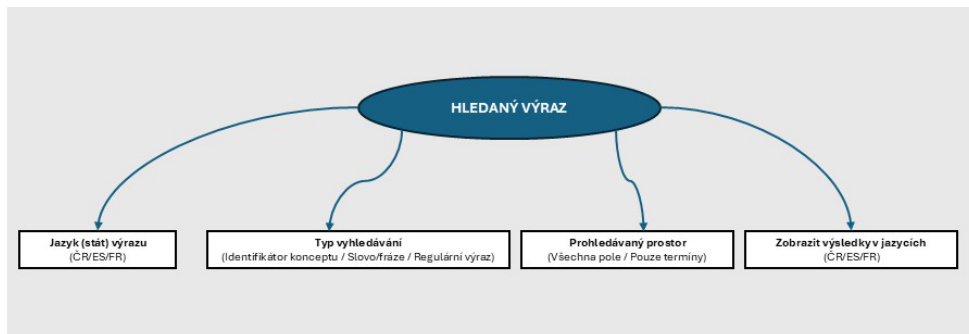
- jak číst a interpretovat jednotlivé **záznamy** v databázi (struktura databáze);
- jak identifikovat **status** právního konceptu (koncept platný / zastaralý / neplatný);
- jak vyhodnocovat termíny z hlediska jejich **přijatelnosti** pro překlad právních textů;
- jak rozlišovat mezi různými typy **definic** termínů (legální definice, legální citace, jiná citace).

II.1 Struktura vyhledávacího rozhraní v databázi LegTerm

V této části se zaměříme na podobu a funkci vyhledávacího formuláře databáze LegTerm. Výchozím bodem pro práci s databází je zadání hledaného výrazu, jež lze zpřesnit pomocí několika doplňujících para-

metrů. Tyto parametry, navzájem kombinovatelné, umožňují přesnější zacílení dotazu a efektivní filtrování výsledků podle potřeb uživatele.

Vztahy mezi jednotlivými položkami dotazu jsou uspořádány komplementárně, jak znázorňuje obr. 3.

Obr. 3. Vizualizace sítě vztahů ve vstupním poli databáze LegTerm

Po vstupu do databáze se uživateli zobrazí standardizované prostředí pro formulaci dotazu, které ilustruje obr. 4.

LegTerm

Vícejazyčná databáze právních termínů pro překladatele vyvíjená na [Filozofické fakultě](#) Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Hledaný výraz:

Jazyk (stát) výrazu: Typ vyhledávání: Prohledávaný prostor:

Zobrazit výsledky v jazycích:

Obr. 4. Vyhledávací rozhraní databáze LegTerm

Jednotlivé položky vyhledávacího rozhraní podrobněji představujeme níže.

HLEDANÝ VÝRAZ

Pole pro zadání výrazu, který má být v databázi vyhledán.

JAZYK (STÁT) VÝRAZU

Pole k výběru příslušného jazykostátu, tj. konkrétní kombinace jazyka a národního právního systému. Výchozí nastavení je čeština (Česká republika). Pokud hledáme termín z jiného jazykostátu, je třeba jazykostát přepnout ručně, neboť systém jej podle zadaného výrazu automaticky nenavolí.

TYP VYHLEDÁVÁNÍ

V rámci vyhledávacího rozhraní má uživatel možnost zvolit jeden ze dvou režimů vyhledávání: Slovo/fráze nebo Regulární výraz.

Volba **Slovo/fráze** slouží k přesnému vyhledávání konkrétních termínů ve znění, v jakém jsou zapsány v databázi. Tento režim je nastaven jako výchozí a je vhodný např. pro zadání výrazu „manželství“, kdy systém nabídne výhradně odpovídající záznam tohoto termínu.

Volba **Regulární výraz** umožňuje pokročilé vyhledávání pomocí zástupných znaků a je užitečná zejména v případech, kdy hledáme více jazykových variant téhož výrazu (např. jiný pád, číslo nebo slovo tvornou variantu). Kupříkladu po zadání výrazu „manžels.*“ systém vyhledá všechny záznamy, které obsahují řetězec začínající na „manžels“, tedy např. „manželství“, „smlouva o manželském majetkovém režimu“, „manželské majetkové právo“, „zdánlivé manželství“ apod.

Obecnější dotaz lze zadat prostřednictvím výrazu „.*“ v kombinaci s určeným jazykostátem, tedy např. „.*“ ve výběru jazykostátu španělština (Španělsko). Takto získáme přehled všech terminologických záznamů evidovaných v daném jazykostátu ke dni dotazu.

Způsob zadání s užitím regulárního výrazu	Popis výsledku
manžels.*	Zobrazí všechny záznamy obsahující výrazy začínající na „manžels“, např. „manželství“, „rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství“, „manželský svazek“ atp.
.*	Vyhledá všechny záznamy v databázi v rámci vybraného jazykostátu.

Tab. 1. Ilustrační schéma práce s regulárními výrazy v databázi LegTerm

Při základním dotazování doporučujeme ponechat výchozí režim Slovo/fráze. Režim Regulární výraz je vhodný pro uživatele se zkušeností s korpusovým vyhledáváním nebo v situacích, kdy je třeba postihnout více morfologických nebo slovtvorných variant daného výrazu (např. všechny slovní druhy, v nichž se nacházejí termíny s kořenem „rod.“).

Toto rozhraní umožňuje rovněž vyhledávání podle identifikačního čísla konceptu. Tato funkcionalita je určena především pro terminology a editory databáze, kteří tímto způsobem rychle přistupují ke konkrétním záznamům podle jejich jednoznačně přiděleného identifikátoru. Pro běžné uživatele databáze tato možnost nemá praktický význam a není pro práci se záznamy nezbytná.

PROHLEDÁVANÝ PROSTOR

Uživatel má možnost zvolit rozsah vyhledávání podle toho, v jakých částech záznamu se má dotazovaný výraz hledat. K dispozici jsou dvě volby: Pouze termíny nebo Všechna pole.

Volba **Pouze termíny** vyhledávání omezuje výhradně na termíny, tedy na pole, v němž je uveden samotný termín. Tato volba je vhodná pro cílené dotazy na konkrétní výrazy.

Volba **Všechna pole** do vyhledávání zahrnuje nejen názvy termínů, ale i další součásti záznamu, jako jsou definice, právní poznámky, příklady použití, status konceptu či metaúdaje. Tato volba je vhodná např. při tematickém nebo obsahovém vyhledávání, kdy si nejsme jisti přesnou podobou termínu nebo hledáme určité klíčové výrazy v definicích napříč jazykostáty.

ZOBRAZIT VÝSLEDKY V JAZYCÍCH

V tomto poli uživatel specifikuje, pro které jazykostáty si přeje zobrazit výsledky vyhledávání. Výchozí nastavení zahrnuje všechny jazykostáty dostupné v databázi, nicméně pro většinu dotazů je vhodné výběr omezit pouze na výchozí a cílový jazykostát, např. čeština (Česká republika) a španělština (Argentina).

Toto selektivní nastavení zvyšuje srozumitelnost a přehlednost výstupů a minimalizuje výskyt zavádějících výsledků, a to zejména v případech, kdy se stejný jazyk používá ve více státech, jejichž právní systémy se odlišují.

Při odborné práci s databází je vhodné věnovat volbě jazykostátu zvýšenou pozornost. Terminologická shoda mezi jazykovými výrazy v různých státech automaticky neimplikuje shodu pojmovou a naopak. Z tohoto důvodu je precizní vymezení jazykostátu klíčové pro správné porozumění a interpretaci právního termínu.

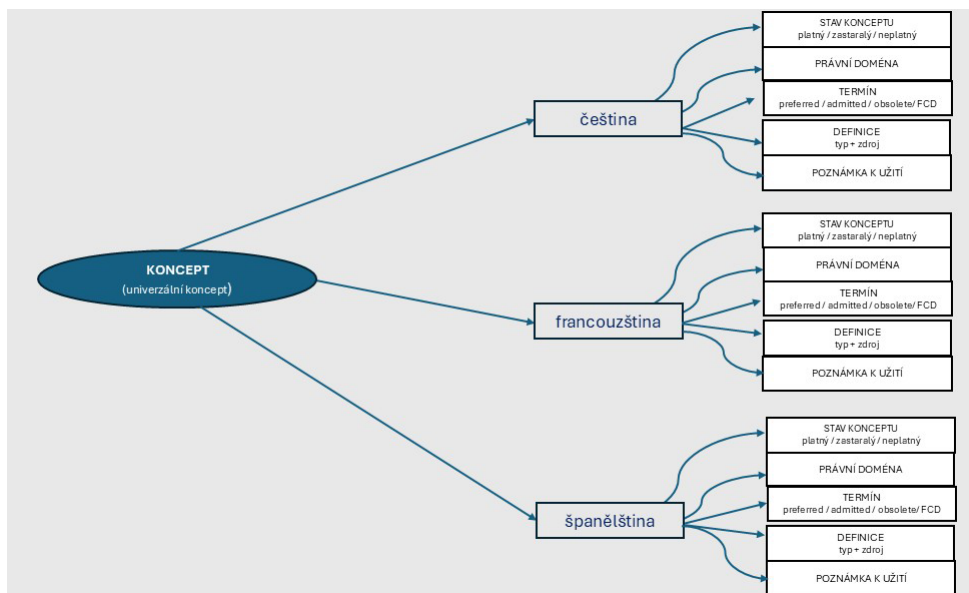
Výše představená struktura vstupního rozhraní databáze LegTerm slouží jako výchozí bod pro následnou kontrastivně-komparativní analýzu právní terminologie v rámci jednoho jazykostátu nebo napříč všemi i jen některými. Architektura databáze je založena, jak jsme již uvedli, na onomaziologickém přístupu k odbornému lexiku, který vychází z významu právního konceptu v právu České republiky, k němuž jsou následně přiřazovány odpovídající koncepty v jednotlivých jazycích a právních kulturách (jazykostátech). K nim jsou posléze přiřazovány příslušné

právní termíny, a to na základě platných legálních definic nebo citací. To předpokládá vnitřně promyšlenou a členěnou strukturu záznamů pro jednotlivé národní právní systémy, jež představíme v následující kapitole.

II.2 Vnitřní struktura záznamů v databázi LegTerm

Tato kapitola se zaměřuje na vnitřní strukturu záznamů, které jsou v databázi LegTerm přiřazeny konkrétním vyhledaným výrazům v jednotlivých jazykostátech.

Obecnou hierarchii vztahů mezi jednotlivými komponentami, jimiž je možno vymezit právní koncept a termín v rámci jednoho jazykostátu, znázorňuje obr. 5. Toto schéma vizualizuje síť vztahů, která propojuje právní koncept s termíny, definicemi, právním statutem a dalšími doplňujícími informacemi v jednotlivých právních řádech.

Obr. 5. Schéma struktury sítě vztahů v databázi LegTerm

Po provedení dotazu se uživatelé zobrazí odpovídající výsledky, jak ukazuje obr. 6.

Čeština (ČR) Czech (Czech Republic)	Français (France) French (France)	Español (España) Spanish (Spain)
Stav Status <ul style="list-style-type: none">• platný	Statut Status <ul style="list-style-type: none">• valide	Fiabilidad Status <ul style="list-style-type: none">• válido
Domény Subject fields <ul style="list-style-type: none">1. - Teorie práva6. - Občanské právo hmotné6.1. - Rodinné právo	Domaines Subject fields <ul style="list-style-type: none">1. - Théorie du droit6. - Droit civil6.1. - Droit de la famille	Campo temático Subject fields <ul style="list-style-type: none">1. - Teoría del Derecho6. - Derecho Civil6.1. - Derecho de Familia
Termíny Terms <ul style="list-style-type: none">• rodinné právo 🔍 (preferred)	Termes Terms <ul style="list-style-type: none">• droit de la famille 🔍 (preferred)	Términos Terms <ul style="list-style-type: none">• derecho de familia 🔍 (preferred)
Definice Definitions <ul style="list-style-type: none">• <i>Rodinné právo je právní odvětví upravující osobní a s nimi související majetkové vztahy mezi členy rodiny. Konkrétně jde o vztah mezi manžely, vztahy mezi rodiči a dětmi a jejich prostřednictvím v omezeném rozsahu i vztahy mezi ostatními příbuznými, tj. vztahy v řadě přímé (prarodiče - vnuci) a vztahy mezi sourozenci. Předmětem rodinného práva jsou i vztahy vznikající na základě přijetí cizího dítěte do rodiny, tj. vztahy napodobující nebo nahrazující vztahy mezi rodiči a dětmi. [Jiná definice; Hendrych et al. (2009), Právnícký slovník, Praha, C.H.Beck, 3. vyd.; s. 932]</i>		Definición Definitions <ul style="list-style-type: none">• <i>Conjunto de disposiciones que regulan las relaciones de las personas pertenecientes a la institución familiar entre sí y respecto de terceros, tanto en sus aspectos personales como patrimoniales. [Jiná definice; Enciclopedia jurídica]</i>

Obr. 6. Ukázka výsledků vyhledávání v databázi LegTerm

Jednotlivé sloupce nabízejí podrobnější informace, které se vztahují k danému konceptu, počínaje statusem, tj. informací o existenci či neexistenci, resp. historické existenci pojmu v daném právním řádě (platný vs. neplatný vs. zastaralý). Koncept je vždy zařazen do příslušné právní domény, resp. domén, v nichž se nejčastěji objevuje. Dále jsou přiřazeny termín či víceméně synonymní termíny, které ho pojmenovávají, a definice významu konceptu, které jsou přebrány

z různých zdrojů (právní prameny, právní učebnice, výkladové právní slovníky, encyklopedie). V případě potřeby osvětlit významové rozdíly mezi koncepty napříč jazykostáty se mohou objevovat specifické poznámky k užití.

Data jsou do databáze přidávána postupně, a informace napříč jazykostáty tak nejsou nutně uspořádány symetricky. Může se tedy stát, že pro některý jazykostát není daný koncept zatím zpracován nebo že některé typy údajů (např. definice, poznámky k užití či právní status) nejsou v daném jazykostátu uvedeny. Absence údajů nutně neznamená, že daný koncept v daném právním systému neexistuje (viz dále neplatný vs. zastaralý koncept), ale může pouze odrážet aktuální stav zpracování v databázi.

Jak jsme již uvedli, databáze je budována na principu onomaziologickém (postup od významu k pojmenování), což znamená, že v databázi LegTerm je výchozím bodem koncept, k němuž hledáme jeho pojmenování. Opačný princip, tj. princip sémaziologický (postup od pojmenování k významu), je využíván např. ve slovnících. Výsledky v databázi LegTerm jsou seskupeny k jednomu konceptu a nabízejí jeho pojmenování (tj. termíny) v jednotlivých jazykostátech. I proto není vhodné LegTerm označovat jako slovník, nýbrž jako databázi právní terminologie. Koncept je pro uživatele viditelný pouze coby číslo v hlavičce karty výsledků (na obr. 8 je to „Identifikátor konceptu: 115“). Klikne-li uživatel na toto číslo, ukáže se mu kompletní karta záznamů pro tento koncept.

Další data, která mohou být součástí terminologického záznamu, podrobněji představujeme níže.

STAV KONCEPTU

Tento údaj informuje o tom, zda daný právní koncept náleží, či nenáleží aktuálně platnému systému národního práva v příslušném jazykostátě. Rozlišujeme tři možné varianty: platný koncept, zastaralý koncept a neplatný koncept.

Platný koncept označuje právní koncept, který je součástí aktuálně účinné právní úpravy v daném jazykostátě. Je právně závazný a má oporu v platných legislativních pramenech.

Zastaralý koncept označuje právní koncept, který byl v minulosti součástí právního systému daného jazykostátu, avšak v současnosti již není právně účinný. Jeho výskyt v historických dokumentech je nicméně relevantní pro právní historii nebo překlad starších textů.

Neplatný koncept označuje právní koncept, který nikdy nebyl součástí platného právního systému příslušného jazykostátu, a to ani historicky. Jeho výskyt je důsledkem přenosu z jiného jazykostátu pro potřeby komparace, resp. překladu.

DOMÉNA

Položka Doména určuje právní oblast, do níž příslušný koncept primárně náleží. Jedná se o základní údaj, který usnadňuje tematické zařazení konceptu a zároveň napomáhá uživateli rychleji vyhledat termíny související s konkrétní právní problematikou.

Přiřazení domény odráží systematiku vnitrostátního práva příslušného jazykostátu a odpovídá tradičnímu členění na právní odvětví. Kontinentální právní kultura, kam všechny dotčené jazykostáty spadají, v návaznosti na římskoprávní pojetí rozlišuje oblast práva soukromého a práva veřejného. V jejich rámci se pak podle předmětu regulace tradičně vydělují jednotlivé právní disciplíny, které mohou být uceleně kodifikovány. Mezi hlavní odvětví soukromého práva patří právo občanské jako obecný základ (*ius commune*) a právo pracovní a obchodní jako úprava zvláštní. Hlavními odvětvími veřejného práva jsou právo ústavní, správní a trestní; někteří autoři sem řadí i disciplíny procesní. Vymezené disciplíny se mohou třídit na další dílčí subdisciplíny, což činíme i v databázi LegTerm, v níž klasifikace domén vypadá následovně:

1. Teorie práva
2. Ústavní právo
3. Správní právo
 - 3.1 Finanční právo
 - 3.2 Právo sociálního zabezpečení
 - 3.3 Právo životního prostředí
4. Trestní právo hmotné
5. Trestní právo procesní
6. Občanské právo
 - 6.1 Rodinné právo
 - 6.2 Dědické právo
 - 6.3 Věcná práva
 - 6.4 Závazkové právo
7. Občanské právo procesní
8. Pracovní právo
9. Obchodní právo

U jednoho konceptu, pokud se významově uplatňuje v různých právních odvětvích, může být uvedena více než jedna doména. Doména je proto důležitým interpretačním vodítkem a podpůrným nástrojem při určování ekvivalence mezi jednotlivými jazykostáty.

TERMÍNY

Součástí databázového záznamu v databázi LegTerm je rovněž přehled termínů, které jsou přiřazeny danému konceptu v rámci jednotlivých jazykostátů. Tyto termíny jsou přidávány na základě poznatků získaných z právních předpisů, jiných textů i úzu z hlediska přijatelnosti. Snahou tvůrců databáze LegTerm je vyhledat k jednomu konceptu maximum termínů, které ho vyjadřují. Ty jsou následně klasifikovány do kategorií podle přijatelnosti. Uživatel tak má možnost na základě jazyko-

vého i právního kontextu zvolit nejvhodnější překladový ekvivalent. Rozlišení kategorií odpovídá terminologickým standardům podle normy ČSN ISO 1087-1, s výjimkou kategorie *foreign concept denomination*, která byla zavedena pro účel kontrastivního přístupu databáze LegTerm. K dispozici jsou následující kategorie termínů:

Preferred jsou termíny doporučené jako preferované. Jsou to zpravidla termíny, které se používají v právních předpisech v plném znění (tj. nejsou nijak zkráceny). V databázi je vždy označen právě jeden takový termín.

Admitted jsou termíny považované za přípustné. Může se jednat o zkrácené nebo synonymní výrazy, které nejsou v rozporu s odborným územ, ale nedosahují statusu preferovaného termínu.

Obsolete jsou zastaralé termíny, které již nejsou v současné právní praxi používány, protože příslušný právní koncept je zastaralý nebo je sice stále platný, ale byl pro něj zaveden termín nový, aktuální. Je důležité je neztotožňovat se zastaralými koncepty.

Deprecated jsou termíny nedoporučené. Typicky jde o výrazy bez opory v legislativě, nesprávně užívané nebo jazykově či právně matoucí, ačkoli se s nimi lze v praxi setkat (např. v žurnalistice nebo neformálních textech).

Kromě výše uvedených čtyř kategorií existuje ještě kategorie **foreign concept denomination**. Ta se vyskytuje pouze u konceptů, které v daném jazykostatě nemají právní ekvivalent (mají status „neplatný“), protože daný koncept (a tudíž ani termín) ve zkoumaném jazykostatě neexistuje. Jedná se tedy o překlad navrhovaný databází LegTerm. Příklad uvádí obr. 7.

Čeština (ČR)

Czech (Czech Republic)

Stav Status

- neplatný

Domény Subject fields

9. - Obchodní právo

Termíny Terms

- [zjednodušená akciová společnost](#)
(foreign concept denomination)

Poznámka k užití Usage note

České právo nezná zjednodušenou formu akciové společnosti jako samostatný typ obchodní společnosti.

Français (France)

French (France)

Statut Status

- valide

Domaines Subject fields

9. - Droit des affaires

Termes Terms

- [société par actions simplifiée](#)
(preferred)

Définitions Definitions

- *La société par actions simplifiée (SAS), est une société commerciale qui ne peut pas faire appel à l'épargne publique. Le capital minimal est de 37.000€, les apports en industrie sont interdits. [Iná definice; Dictionnaire du droit privé; Définition de SAS]*
- *Une société par actions simplifiée peut être instituée par une ou plusieurs personnes qui ne supportent les pertes qu'à concurrence de leur apport. [Legální citace; Code de commerce, version consolidée au 25 mars 2020; Art. L227-1]*

Obr. 7. Příklad neplatného konceptu se stavem termínu *foreign concept denomination* v databázi LegTerm

POZNÁMKA K UŽITÍ

Tato sekce je volitelná a její obsah se liší v závislosti na charakteru konkrétního konceptu. Slouží k doplnění nebo objasnění specifických aspektů daného právního pojmu, např. upozorňuje na odlišnosti mezi právními systémy, vymezuje výkladová omezení, případně poskytuje interpretační doporučení. Typicky se objevuje v případě terminologických variant daného konceptu označených jako *deprecated* pro uvedení důvodu, proč je daný termín označen jako nevhodný. Může též osvětlovat volbu preferovaného termínu mezi synonymními variantami. Poznámka k užití tak může být cenným vodítkem při rozhodování o vhodném výběru ekvivalentu v překladatelském kontextu.

DEFINICE

Každý koncept může být v databázi opatřen jednou či více definicemi, přičemž u každé definice jsou uvedeny zdroj a klasifikace podle typu. Databáze LegTerm rozlišuje tři základní kategorie definic: legální definice, legální citace a jiná definice.

Legální definice je definice převzatá z některého právního předpisu daného jazykostátu. Typicky se jedná o definice arisotelovského typu: „X je...“

Legální citace je citace z právního předpisu, u níž se sice nejedná o definici v pravém slova smyslu, nicméně význam daného konceptu je z kontextu citace srozumitelný.

Jiná definice zahrnuje definice převzaté z jiného zdroje, než je právní předpis. Typicky se jedná např. o výkladové právní slovníky, učebnice apod.

Za nejautoritativnější zdroj se v databázi LegTerm považuje legální definice.

POROVNÁNÍ FREKVENCÍ

Pokud jsou k jednotlivým termínům přiřazeny údaje o četnosti výskytu v odborných korpusech, zobrazí se tyto informace

v podobě tabulky. Tyto údaje umožňují porovnat míru reálného užívání jednotlivých termínů a díky tomu posoudit jejich relativní frekvenci a přijatelnost v kontextu právního diskurzu. V případě, že frekvenční data nejsou k dispozici, se dané pole nezobrazuje.

Čeština (ČR)

Czech (Czech Republic)

Stav Status

- platný

Domény Subject fields

- 6. - Občanské právo hmotné
- 9. - Obchodní právo

Termíny Terms

- **obchodní závod** *(preferred)*
- **závod** *(admitted)*
- **firma** *(deprecated)*
- **podnik** *(obsolete)*

Poznámka k užití Usage note

Výraz *firma*, který se v běžném jazyce používá dvojnásobně jak pro označení podnikatelského subjektu (*firma X*), tak podnikatelského objektu (*podnikatel má firmu*), je matoucí vzhledem k termínu *obchodní firma*, který označuje jiný koncept, tj. název podnikatele podle § 423 NOZ. Naopak termín *podnik* je plně synonymní, pouze zastaralý, neboť jde o termín, který označoval stejný koncept v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb.

Definice Definitions

- *Obchodní závod (dále jen "závod") je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.* [Legální definice; Zákon č. 89/2012 Sb. - Občanský zákoník; § 502]

Obr. 8. Příklady typů kategorií termínů a náhled poznámky k užití a definice v databázi LegTerm

Na praktickou aplikaci těchto informací odkazují [AKTIVITA 9[†]](#) a [AKTIVITA 10[†]](#).

II.3 Mikrostruktura záznamů o termínech

V předchozí kapitole jsme představili termín jako klíčovou jednotku odborného jazyka, která hraje zásadní roli v kontrastivní analýze právní terminologie. Na termíny lze nahlížet z různých perspektiv: z perspektivy právní a perspektivy lingvistické. Z tohoto důvodu databáze LegTerm nabízí mikrostrukturní členění informací (tzv. detail termínu), které uživatelům zpřístupňuje další lingvistické a funkční charakteristiky jednotlivých výrazů v rámci konkrétního jazykostátu. Příklad takového detailního záznamu uvádí obr. 9.

právní povinnost [✎](#)
preferred [✎](#)

Čeština (ČR)
[Zobrazit nadřazený koncept](#) [🔍](#)

Gramatické informace [✎](#)
Víceslovný termín - ADJ-N
podstatné jméno
rod: ženský

Poznámka k užití +

Kolokace Zobrazovat překlady kolokací pro jazyk: -

- porušit právní povinnost [📄](#)
 - [přidat nový překlad](#)
- [přidat novou kolokaci](#)

Příklady

- **NOZ: § 2902:** *Kdo porušil právní povinnost, nebo kdo může a má vědět, že ji poruší, oznámí to bez zbytečného odkladu osobě, které z toho může újma vzniknout, a upozorní ji na možné následky. [...]* [📄](#)
- [přidat nový příklad](#)

Četnosti

Zdroj	Četnost (i.p.m.)
SYN2005	0,82 📄
SYN2015	0,43 📄
SYN2013.PUB	0,15 📄

[přidat nový záznam o četnosti](#)

Obr. 9. Detail termínu v databázi LegTerm

Tato část databáze poskytuje zejména informace týkající se morfo-
logicko-lexikálních vlastností termínů, které jsou vhodné pro podrob-
nější lingvistické analýzy. Z pohledu lexikální morfologie je to kupří-

kladu struktura termínu: termíny mohou být jednoslovné (např. *smlouva*) i víceslovné (např. *kupní smlouva*) a potenciálně i velmi dlouhé (např. *správa v režimu založeném rozhodnutím soudu*). Z pohledu morfologického lze zase konstatovat, že většina termínů, s nimiž se lze setkat v právním i neprávním odborném textu, je nominální povahy, tj. řídicím členem je podstatné jméno. Spíše ojediněle se lze setkat s termíny spadajícími do jiných slovních druhů, konkrétně do přídavných jmen (např. *žalovaný*), sloves (např. *koupit*) či příslovcí (např. *společně a nerozdílně*). Termíny patřící mezi jiné slovní druhy jsou diskutabilní (někteří autoři odmítají dokonce i termíny v podobě přídavných jmen a uznávají pouze termíny nominální). Je však samozřejmé, že jiné slovní druhy (zejména předložky) mohou být součástí termínů (např. *dohoda o vypořádání*).

Tyto informace jsou podchyceny v rámci těchto mikrostrukturálních záznamů k termínu a mohou obsahovat níže uvedené doplňující údaje.

GRAMATICKÉ INFORMACE

Tyto informace pomohou uživateli v začlenění termínu do souvislého textu a zároveň mohou být užitečné pro případné kvantitativní statistiky týkající se morfologických vlastností termínů v jednotlivých jazykostatcích. Obsahují analýzu detailní stavby termínu, jeho slovního druhu, gramatického rodu, u slovesných termínů také analýzu typu valence apod. Stavba termínu zahrnuje níže uvedené varianty.

Pro potřeby databáze LegTerm chápeme „slovo“ jako soubor po sobě následujících znaků, který je z obou stran oddělen od zbytku textu mezerou. Z toho vyplývá, že všechny níže uvedené možnosti vyjma víceslovného termínu jsou termíny jednoslovné.

Nekonstruované slovo je termín, který je jednoslovný a není odvozený, složený ani se nejedná o neoklasickou složeninu, a tudíž jej co do jeho stavby nelze dále analyzovat (např. *právo*).

Odvozené slovo je termín odvozený od jiného termínu pomocí předpon a přípon (např. *manželství* odvozené od *manžel*).

Složené slovo je jednoslovný termín, který vznikl složením (kompozicí) dvou samostatných slov (např. *crédit-bail*).

Neoklasická složenina je termín složený z bází latinského a/nebo řeckého jazyka (např. *monopol*).

Víceslovný termín je jako jediný složen z několika samostatných termínů, a proto může být blíže rozebrán. Kupříkladu termín *kupní smlouva* by byl analyzován jako ADJ-N, tedy přídavné jméno a podstatné jméno (v tomto pořadí). V případě složitějších termínů je jako detailní stavba uvedeno „jiné“. Jelikož databáze LegTerm při analýze stavby termínů vybírá z předpřipravených možností, není možné zahrnout veškeré možné struktury.

PŘÍKLADY

Tento záznam uvádí příklady užití termínu v autentickém textu. Součástí záznamu je samozřejmě zdroj, odkud byl příklad převzat.

ČETNOST

Tento záznam uvádí četnost (frekvenci) daného termínu ve vybraných korpusech Českého národního korpusu. Četnost je uvedena v hodnotě i.p.m. (*instances per million*), jež se vztahuje k velikosti korpusu, a je tedy možné ji porovnávat napříč různými korpusem (oproti tomu absolutní frekvence je přímo závislá na velikosti korpusu a výsledky z korpusů odlišné velikosti by bylo možné srovnávat jen velmi obtížně). Zjednodušeně si lze i.p.m. představit tak, že kdyby se celý korpus rozdělil na úseky o velikosti milionu slov, hodnota i.p.m. by vyjadřovala údaj o četnosti, v níž by se daný termín v každém takovém úseku vyskytoval. K datu vydání této publikace není tento parametr dosud reflektován, neboť předpokládá integraci korpusových dat právního jazyka příslušných jazykostátů, jež bude předmětem dalších prací.

KOLOKACE

Tento záznam uvádí kolokace pro daný termín s možností zobrazení překladu kolokace pro zvolený jazykostát (více o kolokacích viz níže).

Na praktickou aplikaci těchto informací odkazuje [AKTIVITA 11⁷](#).

II.4 Kolokace

Právní termíny jsou často víceslovné nebo jsou součástí různých slovních spojení či jazykových šablon. S rozvojem korpusové lingvistiky se pro slovní kombinace začal více používat pojem *kolokace*, podobně jako u termínu ale na jeho definici nepanuje shoda. Pro potřeby databáze LegTerm lze kolokaci definovat jako **souvýskyt dvou (případně více) slov, která mají mezi sebou těsnější vazbu, přičemž se nejedná o souvýskyt náhodný**. Jde tedy o ustálené slovní spojení s omezenou předpověditelností.

Kolokace existují jak v obecném jazyce (např. *rané brambory*, *provést platbu* atd.), tak v jazyce odborném včetně jazyka právního (např. *uzavřít smlouvu*, *vynést rozsudek*, *vystavit šek* atd.). Kolokace mohou být co do stavby tvořeny různými slovními druhy, přičemž nejběžnější jsou spojení přídavné a podstatné jméno, sloveso a podstatné jméno (tj. verbonominální kolokace) či dvě podstatná jména spojená předložkou. Součástí kolokací může být termín, ale rovněž celá kolokace může být termínem (např. *kupní smlouva*).

V této souvislosti je třeba upozornit na otázku hranic mezi víceslovnými termíny (např. *kupní smlouva*) a kolokacemi (např. *rané brambory*), které jsou vzhledem k formální podobnosti obou struktur velmi tenké. V databázi LegTerm přednostně řadíme ustálená slovní spojení mezi termíny navázané na příslušné koncepty. Kolokace pak reprezentují typickou ustálenou kontextualizaci určitého termínu, již v databázi řadíme k tomu termínu, který je v kolokaci obsažen. Nejčastěji se jedná o kolokace povahy neterminologické,

jimiž lze poměrně jednoduše označit zejména kolokace verbonominální.

Při studiu cizích jazyků nebo při mezijazykovém překladu je potřeba věnovat kolokacím zvýšenou pozornost, neboť je nelze pouze mechanicky doslovně překládat do cílového jazyka. Byť by se teoreticky nabízelo více přibližně synonymních možností, ustálená je zpravidla jedna konkrétní (lze srovnat např. *uzavřít smlouvu* a **zavřít smlouvu*). Především u verbonominálních kolokací je nutno při překladu dbát na správné užití zavedeného tvaru (např. francouzské *établir une facture* a české *vystavit fakturu*, nikoli např. **ustanovit fakturu* či **založit fakturu*).

Databáze LegTerm nabízí u termínů související kolokace včetně jejich překladů v jiném jazykostátě (jsou-li k dispozici). Kolokace jsou dostupné v kartě Detail termínu. Uživatel si může vybrat, zda a v jakém jazykostátě si přeje respondence vizualizovat, jak je názorně ukázáno na obr. 10.

The screenshot shows the 'smlouva' entry in the LegTerm database. At the top, the word 'smlouva' is displayed with a pencil icon and the label 'preferred'. In the top right corner, the language is set to 'Čeština (ČR)' and there is a link 'Zobrazit nadřazený koncept'. Below this, the 'Gramatické informace' section lists 'Nekonstruované slovo', 'podstatné jméno', and 'rod: Ženský'. The 'Poznámka k užití' section is expanded to show 'Kolokace'. A dropdown menu is set to 'Nezobrazovat překlady'. A list of collocations is shown, including 'uzavřít (uzavírat) smlouvu' with a sub-option 'přidat nový překlad' and a link 'přidat novou kolokaci'. Below this is the 'Příklady' section with a link 'přidat nový příklad'. At the bottom, the 'Četnosti' section has a link 'přidat nový záznam o četnosti'.

Obr. 10. Příklad kolokací v databázi LegTerm

III. Přehled právních předpisů v jednotlivých zemích a lexikografické zdroje právní terminologie

Databáze LegTerm se zaměřuje na specifické národní právní koncepty a právní termíny existující v právních systémech vybraných zemí, přičemž jedinečnou kombinaci právního řádu a jazyka označuje slovem jazykostát. Jak jsme již uvedli, v této publikaci se soustředíme na Českou republiku, Francii a Španělsko.

Všechny tři státy jsou členy Evropské unie a vedle svých vnitrostátních práv aplikují i právo unijní. Právo EU představuje autonomní právní řád odlišný od vnitrostátních práv s jedinečnými „evropskými“ koncepty, které nelze slučovat s národními právními termíny. Právní předpisy EU se vydávají ve všech úředních jazycích členských států a jednotlivé jazykové verze mají stejnou právní sílu. Při překladu termínu (konceptu) náležícího do evropského práva tak postačuje vyhledat znění předpisu v cílovém jazyce a není nutné koncepty kontrastivně-právně porovnávat. Termíny (koncepty) unijního práva se databáze LegTerm nezabývá, stejně jako nepokrývá koncepty mezinárodního práva veřejného. Jednotlivé záznamy obsahují pouze přehled specifických konceptů práv národních, tedy práv jednotlivých jazykostátů.

Komparace těchto specifických národních konceptů je naopak zásadní pracovní metodou každého překladatele národních právních textů, přičemž jejich obsah lze poznat a pochopit především z definic. Databáze LegTerm se od klasických slovníků odlišuje tím, že je v ní každý právní koncept opatřen definicí převzatou z právních předpisů v daných jazykostátech (**legální definice**). Pokud taková definice neexistuje, koncept je přiblížen citací z těchto předpisů (**legální citace**) a přesně vymezen definicí převzatou z doktrinárních zdrojů (**jiná definice**). Cílem této kapitoly je představit základní **právní zdroje**, které

jsou při excerpci těchto informací konzultovány. Jednotlivé zdroje jsou klasifikovány podle dvou kritérií:

- míra právní závaznosti (např. ústavní zákony, běžné zákony, judikatura, odborné publikace);
- příslušnost k jednotlivým jazykostátům: Česká republika, Francie a Španělsko.⁷

Vzhledem k předpokladu, že databáze LegTerm bude využívána také uživateli s malým nebo žádným právnickým vzděláním, je do této části knihy zahrnut i přehled dalších doplňujících **knižních** a **elektronických zdrojů**, jež jsou pro dané jazykostáty k dispozici českému uživateli, a to jak v **tištěné**, tak v **elektronické podobě** k roku 2024. Výčet knižních a elektronických zdrojů není vyčerpávající – obsahuje pouze ty zdroje, u nichž se předpokládá, že se s nimi bude přímo pracovat v seminářích právního překladu vyučovaných na Ústavu romanistiky FF JU, a které jsou jednoduše dostupné (v případě knižních zdrojů v Akademické knihovně JU). K roku 2025 jsou v databázi LegTerm nejpodrobněji zpracovány koncepty z oblastí obecné teorie práva, občanského a trestního práva, což se promítá i do převahy zdrojů z těchto právních domén.

III.1 Základní právní předpisy a lexikografické zdroje v České republice

Český právní řád je součástí kontinentální právní kultury, která se opírá o psané právo a apriorní tvorbu práva k tomu určenými legislativními orgány. Historicky vychází z germánské (přesněji řečeno rakouské)

⁷ Informace v této publikaci neobsahují, jak bylo vysvětleno výše, kapitolu týkající se italského práva (z důvodu rozdílného pojetí výuky na Ústavu romanistiky FF JU) ani kapitolu týkající se argentinského práva (tento jazykostát se stal součástí databáze LegTerm až v době, kdy byla tato publikace již dokončována).

právní tradice. Mezi vnitřní prameny českého práva patří zákony a další právní předpisy, k nimž se přidávají vnější prameny v podobě mezinárodních smluv a právních aktů Evropské unie. Soudní rozhodnutí a právní obyčej nejsou formálně uznávány jako prameny práva, ale určitý praktický význam mají.

Jednotlivé prameny jsou hierarchicky řazeny podle právní síly, pakliže se uplatňuje zásada *lex superior derogat inferiori*, z níž vyplývá, že předpisy nižší právní síly nesmí být v rozporu s předpisy vyšší právní síly. Hlavní roli v systému českého práva hrají **zákony** jako výsledky legislativní činnosti Parlamentu České republiky, které se dále podle právní síly a odlišného procesu přijímání dělí na ústavní a běžné. Ústavní zákony se v souhrnu označují jako tzv. ústavní pořádek, přičemž na soulad předpisů nižší právní síly s ústavním pořádkem dohlíží Ústavní soud České republiky. Mezi běžnými zákony vyčnívají zákoníky, které systematicky upravují celá odvětví právního řádu a v procesní oblasti se nazývají řády. Podzákonné předpisy jsou přijímány orgány veřejné správy k provedení zákonů a zahrnují nařízení vlády, vyhlášky ministerstev a jiných správních úřadů a předpisy orgánů územní samosprávy.

Nejdůležitějším českým zákonem je **Ústava České republiky**, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., která zakládá demokratický právní stát, stanovuje dělbu moci a upravuje základní rámec fungování ústavních institucí, ve spojení s **Listinou základních práv a svobod**, ústavním zákonem č. 2/1993 Sb., která obsahuje katalog ústavně chráněných základních práv a svobod jednotlivce.

Důležitou roli hrají zákoníky neboli kodexy, které zavádějí v dané oblasti obecně platná pravidla a obecně platnou terminologii, jako občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., na úseku občanského práva hmotného a širěji řečeno celého soukromého práva, nebo trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., na úseku trestního práva hmotného. Mezi zákony se stejnou právní silou platí zásada *lex specialis derogat generali*, tj. zvláštní úprava má přednost před obecnou. Proto se zákoníky uplatní, není-li v jiném zvláštním zákoně stanoveno jinak. Tak např. v pracovních věcech má před občanským zákoníkem přednost zákoník práce, zákon č. 262/2006 Sb., atp. V procesní rovině pak existují tři ucelené kodexy nazývané řády, jmenovitě občanský soudní

řád, zákon č. 99/1963 Sb., platný v celé oblasti soukromého práva, trestní řád, zákon č. 141/1961 Sb., stanovící práva a povinnosti účastníků trestního řízení, a správní řád, zákon č. 500/2004 Sb., který nastavuje pravidla pro výkon veřejné správy.

Veškeré právní předpisy platné v České republice jsou **zdarma dostupné k online prohlížení** na oficiálním vládním portálu spravovaném Ministerstvem vnitra České republiky s názvem *Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv* (tzv. *e-Sběrka*), který je dostupný na webové stránce <https://www.e-sbirka.cz/>.

The screenshot shows the homepage of the 'Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv' (e-Sbirka) portal. The header includes the site logo, navigation links for EUR-Lex, EuroVOC, N-Lex, and zakony.gov.cz, and a search bar. The main content area is divided into four columns: 'Chronologický rejstřík' (Chronological register), 'Věcný rejstřík' (Subject register), 'Aktuálně vyhlášené právní akty' (Currently issued legal acts), and 'Právní akty s aktuálně nabytou účinností' (Legal acts with currently acquired effect). On the right, a 'Často hledané právní akty' (Frequently searched legal acts) section lists popular laws such as the Civil Code (99/2012 Sb.), Labor Code (262/2006 Sb.), Criminal Code (40/2009 Sb.), and Building Act (283/2021 Sb.).

Obr. 11. Úvodní stránka portálu *Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv* (tzv. *e-Sběrka*) spravovaného Ministerstvem vnitra České republiky

Právní předpisy jsou dostupné rovněž na mnoha soukromě provozovaných webech, z nichž lze jako vhodný nástroj s řadou praktických funkcionalit zmínit web *Zákony pro lidi* dostupný na webové stránce www.zakonyprolidi.cz.

Základní české zdroje pro právní jazyk

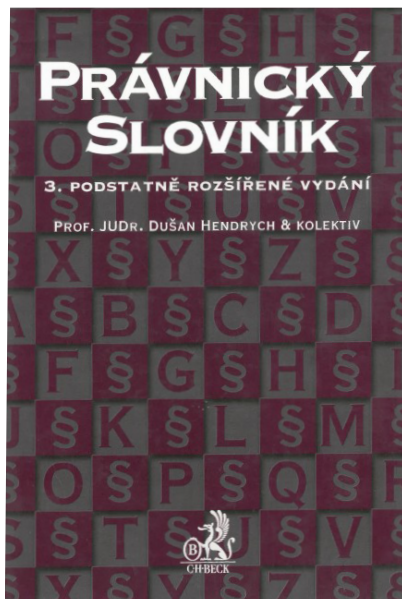
Knižní zdroje

Seznámení se s českým právem a jeho terminologií umožňují různé učebnice práva pro neprávnické, jichž je na knižním trhu mnoho. Zájemcům o hlubší proniknutí do problematiky se nabízejí učebnice právní teorie, z nichž je právním laikům nejpřístupnější *Teorie práva* profesora Aleše Gerlocha.

Obr. 12. Obálka publikace *Teorie práva* Aleše Gerlocha (3. vydání, 2004)

Z lexikografických zdrojů lze doporučit právníké slovníky, předně dílo autorského kolektivu pod vedením profesora Dušana Hendrycha *Právníké slovník*. Tento titul, zpracovaný nejpřednějšími českými odborníky, představuje nejuplněnější tištěný zdroj pojmů z českého práva (konkrétně obsahuje na 5 000 vzájemně provázaných hesel).

Obr. 13. Obálka publikace *Právnícký slovník* Dušana Hendrycha a kol. (3. vydání, 2009)

Pro oblast soukromého práva, kterou zásadně proměnila rekodifikace po roce 2012, lze doporučit *Slovník právních pojmů: Občanský zákoník* od Lukáše Pauldura a kolektivu autorů.

Elektronické zdroje

Z online zdrojů je nutno uvést databázi českých právních pojmů *Czech-VOC* dostupnou na adrese <https://www.e-sbirka.cz/czechvoc/rejstrik> [?zalozka=pojmovy-rejstrik](https://www.e-sbirka.cz/czechvoc/rejstrik?zalozka=pojmovy-rejstrik), která je součástí výše zmíněného vládního portálu *e-Sbirka* nabízejícího digitalizovanou podobu české právní úpravy. Uvedený rejstřík nabízí normativní definice vybraných pojmů, jak jsou, resp. byly obsažené v textech právních předpisů, spolu s informací o jejich výskytu. Systém umožňuje vyhledávání a stahování textu právních aktů v různých formátech zdarma.

Home CzechVOC

CzechVOC

Pojmový rejstřík

Věcný rejstřík

Platnost pojmu

Platný (2 245)

Neplatný (12 042)

Typ definice

Legální definice (13 656)

- + FINANCE
- + MEZINÁRODNÍ PRÁVO
- + OBČANSKÉ PRÁVO
- + OBCHODNÍ PRÁVO
- + PRACOVNÍ PRÁVO
- + PRÁVO SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ
- + SPRÁVNÍ PRÁVO
- + TRESTNÍ PRÁVO
- + ÚSTAVNÍ (STÁTNÍ) PRÁVO

✕ Zrušit výběr

Obr. 14. Úvodní stránka databáze českých právních pojmů CzechVOC spravované Ministerstvem vnitra České republiky

Zdarma a online jsou k dispozici i základní přehledy právní terminologie na webech některých soukromých poskytovatelů právních služeb, jako je např. *Bezplatná právní poradna* dostupná na webové stránce www.bezplatnapravni poradna.cz. Za úplatu lze využívat podrobnější encyklopedické slovníky na webech hlavních právních nakladatelství, jako jsou C. H. Beck, Wolters Kluwer či Codexis.

III.2 Základní právní předpisy a lexikografické zdroje ve Francii

Veškeré právní předpisy platné ve Francii, případně na jejich zámořských územích, jsou zdarma dostupné na webu *Légifrance – Le service public de la diffusion du droit* na webové stránce www.legifrance.gouv.fr, a to k online prohlížení i ke stažení. Kromě verzí aktuálně plat-

ných lze nahlížet také do dřívějších verzí právních předpisů, což může být přínosné např. při práci se zastaralým termínem nebo konceptem. *Légifrance* umožňuje rovněž vyhledávání podle klíčových slov napříč texty různého typu (právní předpisy, judikatura, oběžníky atd.), díky čemuž může uživatel pozorovat hledaný výraz v prostředí autentického textu, ověřit si užívání daného výrazu apod. Na webu *Légifrance* jsou zveřejňována také kompletní vydání úředního věstníku *Journal officiel*, v němž jsou publikovány nové zákony, vyhlášky apod.

Obr. 15. Úvodní stránka webu *Légifrance* – *Le service public de la diffusion du droit* spravovaného Francouzskou republikou (République française)

Základním právním předpisem Francie je ústava, tedy *Constitution française du 4 octobre 1958*. V rámci preambule tento text odkazuje také na *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789*, na preambuli *Constitution du 27 octobre 1946* a na *Charte de l'environnement de 2004*.

Mezi další důležité právní předpisy ve Francii patří tzv. *Codes* (volně lze přeložit jako „zákoníky“). *Codes* existuje celá řada a jsou sestaveny tematicky podle regulovaného odvětví. Mezi nejdůležitější patří následující:

- *Code civil* („občanský zákoník“);
- *Code de commerce* („obchodní zákoník“);
- *Code pénal* („trestní zákoník“);
- *Code du travail* („zákoník práce“);
- *Code de la consommation* („spotřebitelský zákoník“).

Další platné Codes jsou v abecedním pořadí uvedeny v následujícím seznamu (tab. 2), jež odpovídá Codes nabízeným na webu *Légifrance*.

• <i>Code de l'action sociale et des familles</i> • <i>Code de l'artisanat</i> • <i>Code des assurances</i> • <i>Code de l'aviation civile</i> • <i>Code du cinéma et de l'image animée</i> • <i>Code de la commande publique</i> • <i>Code des communes</i> • <i>Code des communes de la Nouvelle-Calédonie</i> • <i>Code de la construction et de l'habitation</i> • <i>Code de la défense</i> • <i>Code de déontologie des architectes</i> • <i>Code disciplinaire et pénal de la marine marchande</i> • <i>Code du domaine de l'État</i> • <i>Code du domaine de l'État et des collectivités publiques applicable à la collectivité territoriale de Mayotte</i>	• <i>Code des juridictions financières</i> • <i>Code de justice administrative</i> • <i>Code de justice militaire (nouveau)</i> • <i>Code de la justice pénale des mineurs</i> • <i>Code de la Légion de l'honneur, de la Médaille militaire et de l'ordre national du Mérite</i> • <i>Livre des procédures fiscales</i> • <i>Code minier</i> • <i>Code minier (nouveau)</i> • <i>Code monétaire et financier</i> • <i>Code de la mutualité</i> • <i>Code de l'organisation judiciaire</i> • <i>Code du patrimoine</i> • <i>Code pénitentiaire</i> • <i>Code des pensions de retraite des marins français du commerce, de pêche ou de plaisance</i>

- *Code du domaine public fluvial et de la navigation intérieure*
- *Code des douanes*
- *Code des douanes de Mayotte*
- *Code de l'éducation*
- *Code électoral*
- *Code de l'énergie*
- *Code de l'entrée du séjour des étrangers et du droit d'asile*
- *Code de l'environnement*
- *Code de l'expropriation pour cause d'utilité publique*
- *Code de la famille et de l'aide sociale*
- *Code forestier (nouveau)*
- *Code général de la fonction publique*
- *Code général de la propriété des personnes publiques*
- *Code général des collectivités territoriales*
- *Code général des impôts (+ annexes I–IV)*
- *Code des impositions sur les biens et services*
- *Code des instruments monétaires et des médailles*
- *Code des pensions militaires d'invalidité et des victimes de guerre*
- *Code des ports maritimes*
- *Code des postes et des communications électroniques*
- *Code de procédure civile*
- *Code de procédure pénale*
- *Code des procédures civiles d'exécution*
- *Code de la propriété intellectuelle*
- *Code de la recherche*
- *Code des relations entre le public et l'administration*
- *Code de la route*
- *Code rural (ancien)*
- *Code rural et de la pêche maritime*
- *Code de la santé publique*
- *Code de la sécurité intérieure*
- *Code de la sécurité sociale*
- *Code du service national*
- *Code du sport*
- *Code du tourisme*
- *Code des transports*
- *Code du travail maritime*
- *Code de l'urbanisme*
- *Code de la voirie routière*

Tab. 2. Tematické domény pro Codes

Je třeba si uvědomit, že zákoníky v jednotlivých zemích si obsahově neodpovídají, byť zdánlivě působí – alespoň podle jména – jako své protějšky. Kupříkladu český nový občanský zákoník se jeví jako protějšek francouzského *Code civil*, je ale samozřejmě, že obsah ustanovení bude v obou předpisech odlišný a oba zákoníky se mohou lišit také z hlediska pokrytých témat. Nový občanský zákoník obsahuje např. různá ustanovení vztahující se k ochraně spotřebitele či k úpravám podnikání. Tyto oblasti bychom ovšem ve francouzském *Code civil* hledali marně, neboť jsou ustaveny v *Code de la consommation*, resp. v *Code de commerce*. Navržené české překlady u hlavních zákoníků jsou tedy pouze přibližné a v tab. 2 z uvedeného důvodu zákoníky nepřekládáme.

Základní francouzské zdroje pro právní jazyk

Podobně jako u právních termínů a právních předpisů je i u lexikografických zdrojů, jako jsou slovníky či překladatelské databáze, potřeba věnovat pozornost tomu, na jaký jazykostát se zaměřují. Proto je např. kanadskou vládou spravovaná databáze odborných termínů *TERMIUM Plus*, která je dostupná na webové stránce <https://www.btb.termiumplus.gc.ca/>, pro potřeby jazykostátu Francie nevhodná, neboť se týká jazykostátu Kanady.

Rozsáhlý seznam vhodných zdrojů pro výzkum právní francouzštiny nabízí webová stránka *Juris Guide – Guide pour la recherche d'informations en sciences juridiques* na adrese <https://jurisguide.fr/fiches-pedagogiques/dictionnaires-glossaires-et-lexiques-panorama/>.

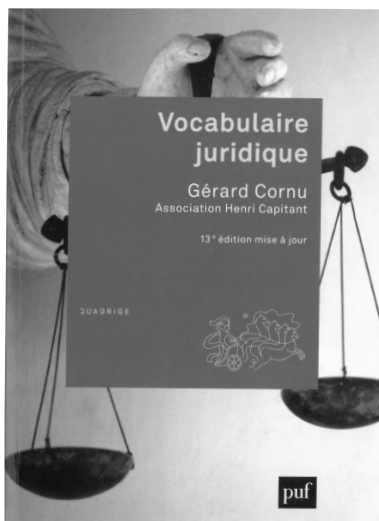
Knižní zdroje

Pochopení nejrůznějších specifík jazyka francouzského práva obecně a francouzské právní terminologie zvláště umožňuje kniha *Linguistique juridique* zakladatele francouzské právní lingvistiky, emeritního profesora Université Paris-Panthéon-Assas Gérarda Cornu.

Obr. 16. Obálka publikace *Linguistique juridique* Gérarda Cornu (3. vydání, 2005)

Z lexikografických zdrojů lze jmenovat zejména *Vocabulaire juridique*, jehož hlavním autorem je rovněž Gérard Cornu. Tento rozsáhlý výkladový slovník právních termínů, který lze považovat za základní zdroj pro jazykostát francouzština (Francie), navazuje na tradici, kterou zahájil Henri Capitant roku 1936, a je neustále aktualizován (nejnovější, již 15. vydání je z roku 2024). Vyznačuje se širokým rozsahem (cca 10 000 hesel) a důsledným přístupem k vysvětlení zachycených pojmů cestou podrobných vzájemně provázaných definic. U jednotlivých termínů se uvádí etymologický původ a někdy jsou uvedeny i gramatické informace, jejichž význam často zpřesňují příklady a odkazy k výskytům v legislativě a někdy také v judikatuře. Součástí slovníku je rovněž seznam typických maxim a rčení francouzského práva.

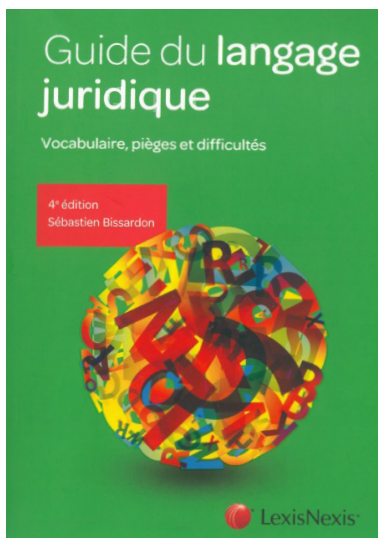
Obr. 17. Obálka publikace *Vocabulaire juridique* Gérarda Cornu (15. vydání, 2020)

Mezi další významné slovníkové publikace patří *Lexique des termes juridiques*, který vznikl pod vedením francouzských právníků Sergeho Guincharda a Thierryho Debarda. I tento výkladový slovník je hojně aktualizován a v roce 2024 vyšlo jeho již 31. vydání. Zahrnuje termíny z široké škály domén, jako jsou občanské právo, trestní právo nebo právo Evropské unie, přičemž konkrétní doména je uvedena u každého termínu. U některých hesel je navíc uveden také odkaz na konkrétní související právní předpis.

Podobně koncipovaný slovník s definicemi, řazením do domén, odkazy na související právní předpisy a někdy i s příklady je *Dictionnaire du vocabulaire juridique* vytvořený pod vedením profesora Rémyho Cabrillaca, který je rovněž pravidelně aktualizován.

Jinou mimořádně cennou pomůckou pro zájemce o právní francouzštinu představuje *Guide du langage juridique : Vocabulaire, pièges et difficultés* Sébastiena Bissardona. Tato publikace nabízí nejen slovník právních termínů, ale též průvodce psaním právních textů a přehled úskalí

právního jazyka. V části „Droit sans fautes“ („Právo bez chyb“) tak vysvětluje celou řadu typických jevů, které problematizují tvorbu právních textů jak v rovině lexikální (paronymie či synonymie), tak i v rovině gramatické (množné číslo, pravopisné varianty, velká a malá písmena atp.).

Obr. 18. Obálka publikace *Guide du langage juridique* Sébastiena Bissardona (4. vydání, 2013)

Dále lze zmínit *Dictionnaire des expressions juridiques* profesora Henriho Rolanda, který se v roce 2020 dočkal 5. vydání. Tento výkladový slovník kromě právních termínů nominálních uvádí i další slovní druhy jako slovesa (např. *acquitter*) a dále také kolokace (např. *abroger une loi*) či delší šablonovité vazby (např. *à charge de conserver et de rendre*). Jednotlivá hesla obsahují vysvětlení významu daného termínu / kolokace / šablony, ale další informace (např. gramatické) již neposkytují.

Elektronické zdroje

Z online zdrojů lze uvést např. *Dictionnaire du droit privé* dostupný na webové stránce www.dictionnaire-juridique.com, jehož auto-

rem je Serge Braudo, který působí u odvolacího soudu ve Versailles. Jedná se o výkladový slovník, v němž je možné vyhledávat pomocí klíčových slov nebo podle abecedy. Koncepty v tomto slovníku jsou popsány vcelku obšírně a jednotlivé záznamy, jež navíc odkazují na relevantní právní předpisy a obsahují seznam bibliografických zdrojů, jsou v důsledku toho poměrně dlouhé. Slovník zahrnuje spíše obecnější koncepty, přičemž některé specifitější mohou být obsaženy v textu souvisejících konceptů (např. koncept *communauté légale* je zahrnut pod konceptem *régimes matrimoniaux*). V takovém případě ovšem není možné je přímo vyhledat pomocí vyhledávání a uživatel již musí disponovat jistou znalostí systému francouzského národního práva, aby se ke kýžené informaci dostal.

Trestním právem se zabývá slovník *Le droit criminel : Droit pénal – Procédure pénale* Jean-Paula Douceta, který je dostupný na webové stránce <https://ledroitcriminel.fr/>. Vyhledávat v něm je možné pomocí klíčových slov nebo podle abecedy. Jednotlivá hesla jsou vysvětlena velmi detailně, a to včetně citací z právních předpisů či jiných publikací, a stránka navíc obsahuje texty vybraných právních předpisů.

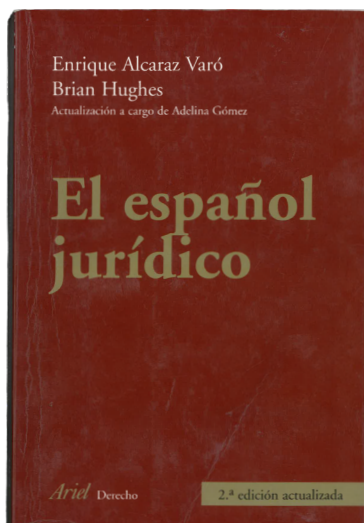
Oba výše uvedené online slovníky jsou s volným přístupem (tj. k užívání zdarma). Kromě nich existují také online zdroje přístupné pouze pro předplatitele, jako je databáze *Dalloz* dostupná na webové stránce www.dalloz.fr. Určitá část obsahu této databáze je volně přístupná, pro rozšířenější vyhledávání je ale potřeba si přístup zaplatit. S tím souvisí také knihovna digitalizovaných právních publikací nakladatelství *Lefebvre Dalloz*, která je dostupná na webové stránce bibliotheque.lefebvre-dalloz.fr také pouze po zaplacení příspěvku. Lze si ovšem koupit přístup i jen k vybrané publikaci bez nutnosti zaplacení poplatku za celou knihovnu.

Na bázi předplatného funguje též databáze *Bibliothèque Numérique de Droit de la Santé et d'Éthique Médicale* (tzv. *BNDS*) dostupná na webové stránce www.bnds.fr/edition-numerique. Tato databáze se zaměřuje na právo spojené se zdravím a nabízí domény jako veterinářství, zdravotní pojištění, farmaceutika aj. Kromě toho obsahuje i přístup k tematickým odborným časopisům, publikacím a komentované judikatuře.

III.3 Základní právní předpisy a lexikografické zdroje ve Španělsku

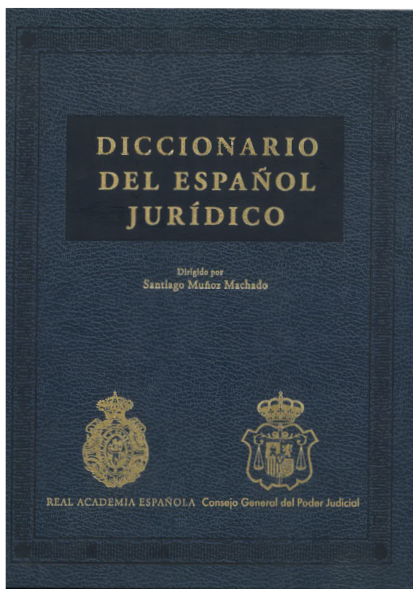
Knižní zdroje

Cenným knižním zdrojem pro španělský právní jazyk je publikace autorské dvojice Enriqueho Alcaraz Varó a Briana Hughese *El español jurídico*, která byla poprvé vydána na počátku roku 2000 a od té doby vyšla ještě několikrát v aktualizovaných verzích. Pro lexikografické a terminologické analýzy je praktická, neboť je určena čtenářům bez právního vzdělání, lingvistům či translatologům, a je tudíž jednoduše srozumitelná i přesto, že pochopení legislativních textů ve španělském jazyce není jednoduché. Za primární zdroj pro jazykostát španělštiny (Španělsko) ji označujeme zejména proto, že přístupným a zároveň erudovaným způsobem představuje základní aspekty fungování španělského právního systému, včetně výkladu řady právních termínů, které jsou obsaženy v databázi LegTerm.

Obr. 19. Obálka publikace *El español jurídico* Enriqueho Alcaraz Varó a Briana Hughese (2. vydání, 2009)

Na pomezí knižního a elektronického zdroje je slovník *Diccionario panhispánico del español jurídico* vydaný Španělskou královskou akademií (Real Academia Española). Tento slovník je možno konzultovat nejen v tištěné verzi z roku 2017, jejímž editorem je Santiago Muñoz Machado, ale také online na webové stránce <https://dpej.rae.es/>.

Obr. 20. Obálka publikace *Diccionario del español jurídico* editora Santiago Muñoz Machado (1. vydání, 2017)

Slovník *Diccionario panhispánico del español jurídico* byl vydán roku 2023 a v současné době jej lze považovat za jeden z nejobsaáhlejších výkladových slovníků zaměřených na oblast právní španělštiny. Pro práci s právními termíny je vhodný i proto, že obsahuje terminologii celého španělsky mluvícího teritoria, tj. vedle Španělska a Kanárských ostrovů také termíny z legislativ španělsky mluvících států Latinské Ameriky. Slovník je koncipován jako výkladový a vedle definic jednotlivých termínů obsahuje i odkazy na právní předpisy, v nichž jsou dané termíny definovány či jinak zmíněny.

PANHISPÁNICO

Obr. 21. Úvodní stránka elektronického slovníku *Diccionario panhispánico del español jurídico* spravovaného Španělskou královskou akademií

Elektronické zdroje

Právní předpisy platné ve Španělsku jsou zdarma dostupné online prostřednictvím webu *Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado* na webové stránce <https://www.boe.es/>, kterou spravuje španělské Ministerstvo spravedlnosti (Ministerio de la Presidencia, Justicia y Relaciones con las Cortes). Zde je možno procházet veškeré dokumenty, které jsou součástí španělského úředního věstníku *Boletín Oficial del Estado*, dále rovněž platné legislativní předpisy a jiné zdroje pro oblast práva.

Při definování termínů se databáze LegTerm opírá zejména o legislativní předpisy uvedené v tab. 3, a to jak o jejich aktuálně platné verze, tak také o verze platné v minulosti (*textos consolidados*). Možnost konzultace dříve platných předpisů je přínosná např. při práci se zastaralými termíny (*obsoleto* termín), resp. zastaralými koncepty. Na webových stránkách *Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado* je možno všechny dokumenty procházet v režimu online, případně si je stáhnout ve formátu PDF.

Diarios oficiales

Boletín Oficial del Estado

- ① Último BOE
- ① Buscar en BOE
- ① Calendario

Boletín Oficial del Registro Mercantil

- ① Último BORME
- ① Buscar en BORME
- ① Calendario

Otros diarios oficiales

- ① Unión Europea (DOUE)
- ① Boletines autonómicos
- ① Boletines provinciales

Información Jurídica

Todo el Derecho

- ① Legislación
- ① Tribunal Constitucional
- ① Jurisprudencia (CENDOJ)
- ① Doctrina de la Fiscalía
- ① Derechos fundamentales
- ① Dictámenes del Consejo de Estado
- ① Abogacía del Estado
- ① Derecho de la Unión Europea
- ① Colección histórica: Gazeta (1661-1959)

Más búsquedas

Biblioteca Jurídica Digital

Publicaciones jurídicas para descargar de forma libre y gratuita:

- ① Libros jurídicos electrónicos
- ① Códigos electrónicos
- ① Códigos electrónicos universitarios
- ① Material de oposiciones
- ① Anuarios y revistas
- ① La Editorial del BOE
- ① La Librería del BOE

Obr. 22. Úvodní stránka webu *Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado* spravovaného španělským Ministerstvem spravedlnosti

Platné legislativní dokumenty lze vyhledat také na webu *Noticias Jurídicas* dostupném na webové stránce <https://noticias.juridicas.com/>. Tento web má výhodu tzv. rolovacích oken, do nichž jsou komprimovány obsahy jednotlivých paragrafů (*artículo*), což napomáhá přehlednějšímu vyhledávání a rychlé orientaci ve struktuře daného právního textu.

Právní předpis	Zkrácený název
<i>Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal</i>	<i>Código Penal</i> („trestní zákoník“)
<i>Real Decreto de 24 de julio de 1889, texto de la edición del Código Civil</i>	<i>Código Civil</i> („občanský zákoník“)
<i>Constitución Española 1978</i>	<i>Constitución Española</i> (Španělská ústava)
<i>Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil</i>	<i>Ley de Enjuiciamiento Civil</i> („občanský soudní řád“)
<i>Real Decreto de 14 de septiembre de 1882, aprobatorio de la Ley de Enjuiciamiento Criminal</i>	<i>Ley de Enjuiciamiento Criminal</i> („trestní řád“)

Tab. 3. Zdroje definic legislativních předpisů Španělska k roku 2024 pro databázi LegTerm

Platné právní předpisy na území Španělska se dělí do různých kategorií. Vedle *Constitución Española* (Španělská ústava) existují tzv. *Códigos* (volně lze přeložit jako „zákoníky“), které jsou sestaveny tematicky. Na webových stránkách *Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado* v kolekci *Códigos electrónicos* (dostupné na adrese https://boe.es/biblioteca_juridica/index.php?tipo=C) je možno konzultovat *Códigos* z tematických domén uvedených v tab. 4. Řazení odpovídá struktuře řazení v kolekci a ne vždy plně obsahově koresponduje se zdánlivě identickým právním předpisem jiného jazykostátu.

- *Derecho Constitucional*
- *Derecho de la Discapacidad*
- *Derecho Administrativo General*
- *Auditoría y Contabilidad*
- *Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia*
- *Legislación Social*

- *Organización Administrativa*
- *Función Pública*
- *Seguridad Vial, Transporte y Telecomunicaciones*
- *Seguridad Nacional*
- *Defensa y Seguridad*
- *Derecho Tributario*
- *Derecho Financiero*
- *Derecho Civil*
- *Derecho Penal*
- *Derecho Mercantil*
- *Sociedades Mercantiles*
- *Mercados, Entidades y Operaciones Financieros*
- *Derecho Procesal*
- *Educación*
- *Sanidad y Farmacia*
- *Deporte*
- *Cultura*
- *Industria y Energía*
- *Agricultura, Ganadería, Pesca y Alimentación*
- *Comunidades Autónomas*
- *Derecho Urbanístico*
- *Vivienda*
- *Medio Ambiente*

Tab. 4. Tematické domény pro *Códigos*

Dalším typem legislativních textů jsou *Leyes, Reglamentación (Reglamentos), Estatutos* (zákony, nařízení, stanovy) aj. Zde je ale nebudeme detailně popisovat, neboť pro potřeby databáze LegTerm je s nimi pracováno okrajově a naše řešerše se omezují pouze na *Ley de Enjuiciamiento Civil* a *Ley de Enjuiciamiento Penal*, jež lze zhruba přirovnat k českému občanskému soudnímu řádu a trestnímu řádu.

Cenným zdrojem pro vyhledávání informací týkajících se kolokability termínů v databázi LegTerm je pro jazykostát španělština (Španělsko) repozitář právních rozhodnutí vydaných na území Španělska různými typy soudů. Tento repozitář se nachází na webových stránkách španělské Generální rady soudní moci (Consejo General del Poder Judicial) v databázi právních dokumentů *Centro de Documentación Judicial* (tzv. *CENDOJ*) dostupné na adrese <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Centro-de-Documentacion-Judicial--CENDOJ-/>.

Na praktickou aplikaci této problematiky odkazují [AKTIVITA 12⁷](#) a [AKTIVITA 13⁷](#).

B. Základy jazykové analýzy právních textů (na pozadí přístupů uplatňovaných v databázi LegTerm)

IV. Úvod do základů kontrastivní analýzy právní terminologie a stylistiky

Tato část e-knihy slouží jako propedeutické uvedení do kontrastivní právní terminologie a stylistiky. Opírá se o základní východiska a metodologické přístupy, z nichž vycházejí autoři databáze vícejazyčných právních termínů LegTerm při jejím budování. Cílem této části je formou 13 aktivit poukázat na specifické lexikálně-sémantické vlastnosti právní terminologie, identifikovat klíčové jazykové jednotky pro právní překlad a upozornit na možná rizika terminologické nepřesnosti či významového posunu, jež mohou plynout z jejich nesprávného uchopení.

Jednotlivé aktivity jsou určeny zejména studentům překladatelských seminářů, kteří nemají s právními texty dosud rozsáhlejší zkušenosti. Současně však mohou být přínosné i pro další uživatele působící v oblasti odborného překladu právních dokumentů.

Aktivity reflektují teoretická východiska, která autoři této publikace uplatňují v rámci databáze LegTerm, a kladou důraz na praktické uplatnění poznatků představených v úvodních kapitolách. Všechny úkoly jsou formulovány v češtině jakožto výchozím jazyce, což odpovídá architektuře databáze, jejímž výchozím bodem jsou český právní řád a jeho konceptuální struktura. Aktivity jsou navrženy tak, aby byly univerzálně použitelné napříč různými jazykovými kombinacemi, a tematicky navazují na obecné úvodní kapitoly této publikace.

IV.1 Právní, resp. právnícký jazyk (Aktivita 1)

Cílem této aktivity je postihnout rozdíl mezi právním a právníckým jazykem a analyzovat jazykové prostředky obou typů. V rámci mateřského jazyka si osvojíme schopnost převádět texty z právního jazyka do jazyka právníckého a naopak. Tuto dovednost následně aplikujeme i na cizojazyčné právní a právnícké texty.

Aktivita 1

Porovnáme vždy dva texty (texty 1 a 2, resp. 3 a 4) a určíme, který z nich představuje příklad **právního jazyka** (jazyk práva) a který odpovídá **právníckému jazyku** (jazyk právníků). Svá tvrzení doložíme konkrétními příklady z textů, přičemž se zaměříme zejména na stylistické a lexikálně-sémantické rysy typické pro oba styly.

Manželství mezi Evou Malou a Janem Malým bude rozvedeno. Důvodem je, že vztah mezi manželi je dlouhodobě narušený – už několik let spolu nežijí, komunikace mezi nimi nefunguje a není reálná naděje, že by se jejich manželství obnovilo. Rozvod proběhl bez sporu, žádný z manželů nežádal o úpravu

péče o dítě ani o rozdělení společného majetku – buď proto, že žádné nezletilé dítě ani majetek nemají, nebo proto, že se na všem již předem dohodli.

Text 1 (zdroj: vlastní text)

Okresní soud v Českých Budějovicích rozhodl samosoudkyní Mgr. Janou Novákovou takto:

Manželství uzavřené dne 25. 8. 2007 mezi žalobkyní Evou Malou, narozenou 14. 6. 1984, bytem U Rybníka 12, České Budějovice, a žalovaným Janem Malým, narozeným 3. 1. 1980, bytem Na Vyhliďce 8, Tábor, se rozvádí.

Soud konstatuje, že vztahy mezi manžely jsou trvale a hluboce narušeny, manželé spolu nežijí ve společné domácnosti více než 3 roky a obnova manželského soužití není očekávána. Žádný z účastníků neuplatnil návrh na úpravu poměrů k nezletilému dítěti ani návrh na vypořádání SJM.

Text 2 (zdroj: adaptace autentického rozsudku v češtině)

Vyživovací povinnost

§ 910

(1) Předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost.

(2) Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.

(3) Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní.

(4) Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků.

Text 3 (zdroj: nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., § 910)

Rodiče jsou ze zákona povinni finančně i jinak zajišťovat potřeby svého nezletilého dítěte. To zahrnuje zajistit mu například stravu, oblečení, bydlení, školní potřeby nebo lékařskou péči. Tato povinnost trvá až do doby, kdy se dítě stane samostatným a schopným se samo živit. Pokud rodiče vyživovací povinnost nemohou plnit, plní ji prarodiče či vzdálenější příbuzní.

Text 4 (zdroj: vlastní text)

V databázi LegTerm vyhledáme definice pro vybrané termíny z výše uvedených textů. Rozhodneme, zda jsou tyto definice příkladem jazyka právního, nebo jazyka právního.

Otázka k zamyšlení: Lze předpokládat větší frekvenci právně závazných termínů v textech právních, nebo v textech právníkových?

IV.2 Specifika právního jazyka (Aktivity 2–4)

Cílem těchto aktivit je uvědomit si specifičnost právní terminologie vůči běžnému jazykovému základu i to, jak přesnost, jednoznačnost a další udávané ideální vlastnosti právní terminologie ovlivňují přirozené jazykové jevy paronymie a polysémie, resp. homonymie a synonymie.

Aktivita 2

V databázi LegTerm vyhledáme následující dvojice **paronymních termínů** a porovnáním jejich definic zjistíme odlišnosti v obsahu podobně znějících slov odkazujících k jiným konceptům. Následně vyhledáme příklady dalších paronym také mimo databázi LegTerm, případně i ve studovaných jazycích.

<i>svépomoc</i>	<i>nápomoc</i>
<i>zcizení</i>	<i>odcizení</i>
<i>promlčení</i>	<i>prodlení</i>
<i>podoba</i>	<i>podobizna</i>
<i>zadržení</i>	<i>vydržení</i>
<i>výpůjčka</i>	<i>zápůjčka</i>
<i>spolek</i>	<i>spolčení</i>
<i>přečin</i>	<i>zločin</i>
<i>zavinění</i>	<i>provinění</i>
<i>právní osobnost</i>	<i>právnícká osoba</i>

Tab. 5. Příklady paronymních termínů

Aktivita 3

V databázi LegTerm vyhledáme následující dvojice zdánlivě souznačných slov a porovnáním jejich definic zjistíme odlišnosti v obsahu zdánlivě **synonymních termínů** odkazujících k jiným konceptům. Následně vyhledáme příklady skutečných synonym také mimo databázi LegTerm, případně i ve studovaných jazycích.

<i>přemístění sídla</i>	<i>změna sídla</i>
<i>jmění</i>	<i>majetek</i>
<i>doba</i>	<i>lhůta</i>
<i>dluh</i>	<i>závazek</i>
<i>zřeknutí se dědictví</i>	<i>odmítnutí dědictví</i>
<i>služebnost cesty</i>	<i>služebnost stezky</i>
<i>fundace</i>	<i>nadace</i>
<i>zrušení právnické osoby</i>	<i>zánik právnické osoby</i>
<i>jméno</i>	<i>osobní jméno</i>
<i>součást</i>	<i>příslušenství</i>

Tab. 6. Příklady synonymních termínů

Aktivita 4

V následujících větách porovnáme **polysémnní výrazy** (v kurzivě) jako jednoduché, resp. složené právní termíny. Poté je vyhledáme v databázi LegTerm a zjistíme, k jakým odlišným konceptům odkazují. Porovnáním jejich definic zjistíme odlišnosti v obsahu. Následně vyhledáme příklady dalších polysémnních právních termínů také mimo databázi LegTerm, případně i ve studovaných jazycích (viz přehled níže).

Osobnost je v právu chápána jako základ subjektivity, tedy schopnosti mít práva a povinnosti.

Osobnost je nedotknutelná a její ochrana tvoří základní pilíř občanského práva.

Mezinárodní právo stanoví pravidla pro vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi.

Mezinárodní právo řeší, jaký právní řád se uplatní na smlouvu uzavřenou mezi osobami z různých států.

Dítě je zvláště zranitelnou obětí, a proto mu náleží zvýšená ochrana v trestním řízení.

Dítě má právo na výživné od svých rodičů až do doby, než je schopno se samo žít.

Dílo je dokončeno, jakmile zhotovitel předá objednateli výsledek odpovídající sjednaným podmínkám.

Dílo vzniká uzavřením smlouvy mezi objednatelem a zhotovitelem, jejímž obsahem je závazek zhotovit určitou věc nebo činnost za úplatu.

Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele a opravňuje dědice domáhat se vydání dědictví proti tomu, kdo je neprávem zadržuje.

Dědické právo upravuje přechod majetku zemřelé osoby na její právní nástupce.

Text 5 (zdroj: ChatGPT 4.0, 9. července 2025)

IV.3 Koncept a právní překlad (Aktivity 5–6)

Cílem těchto aktivit je naučit se odlišovat právní koncept od termínu. Osvojíme si přístup onomaziologický (od významu k výrazu) i sémaziologický (od výrazu k významu) při práci s právní terminologií a seznámíme se s databází LegTerm jako s možným zdrojem právních definic.

Aktivita 5

Postupujeme **sémaziologicky**, tj. vycházíme z konkrétních právních **termínů**. Naším cílem je stanovit jejich právní **význam** v kontextu českého právního řádu. U každého zadaného termínu určíme, jaký právní koncept označuje, a doložíme to příslušným legislativním pramenem uvedeným v kapitole III.1 (např. odkazem na zákon, paragraf či věcný výklad).

Právní termín dohledatelný v LegTerm	Právní význam (koncept) v českém právním řádu	Legislativní pramen	Identifikátor konceptu v LegTerm
<i>přečin</i>			808
<i>vyživovací povinnost</i>			241
<i>právo</i>			2
<i>vdovský rok</i>			603

Tab. 7. Sémaziologická analýza právních jednotek

V posledním sloupci tab. 7 jsou uvedena čísla, pod nimiž jsou dané univerzální koncepty evidovány v databázi LegTerm (tzv. identifikátor konceptu). Vyhledáme **stav každého daného konceptu** v ostatních jazykostátech a porovnáme obsah jednotlivých přidružených termínů pro daný jazykostát. Přesnost ověříme v databázi LegTerm.

Aktivita 6

Postupujeme **onomaziologicky**, tj. vycházíme z právních **konceptů**. Naším cílem je přiřadit k níže uvedeným konceptům nejpřesnější možné právní **termíny** v češtině. Vše doložíme příslušným legislativním pramenem.

Uvědomíme si přitom, že některé koncepty mohou být vyjádřeny **více různými termíny**. V takových případech jednotlivé možnosti porovnáme, zhodnotíme jejich přesnost a rozdíly stručně okomentujeme podle typologie termínů uvedených v kapitole II.2. Přesnost ověříme v databázi LegTerm.

Identifikátor konceptu v LegTerm	Právní koncepty ukotvené v českém právním řádu	Legislativní pramen	Odpovídající termín(y)
237	<i>povinnost rozvedeného manžela přispívat výživou bývalému manželovi, který není schopen sám se živit</i>		
108	<i>nutnost nějakého chování</i>		
236	<i>vzájemná povinnost manželů přispívat si výživou</i>		
239	<i>vzájemná vyživovací povinnost mezi příbuznými v řadě přímé</i>		
242	<i>zákonná povinnost dítěte přispívat výživou svým rodičům</i>		

Tab. 8. Onomaziologická analýza právních jednotek

Praktické rady a tipy

Vyhledávání ekvivalentů právního jazyka v databázi LegTerm je založeno na přístupu onomaziologickém. Pro adekvátní užití termínu v konkrétní komunikační situaci je vhodné porovnat obsah daného termínu (konceptu) ve zdrojovém a cílovém jazyce.

IV.4 Termín (Aktivita 7)

Cílem této aktivity je vyhodnotit ty lexikální jednotky, které jsou v právním textu termínem, a odlišit je od lexikálních jednotek povahy neterminologické.

Aktivita 7

i. Přečteme si následující **úryvek z právního předpisu** (text 6) a pokusíme se v něm identifikovat jazykové jednotky, které lze považovat za **právní termíny**. Ty následně odlišíme od **výrazů obecného** (neterminologického) **charakteru**.

§ 228

Poškození cizí věci

(1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na věci svědka, znalce nebo tlumočnicka pro výkon jejich povinnosti,
- b) spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- c) spáchá-li takový čin na věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, nebo
- d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

Text 6 (zdroj: trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., § 228)

Při rozhodování o (ne)terminologickém charakteru zvažovaných lexikálních jednotek nám může pomoci položit si otázky, zda:

- jsou definovatelné v právních předpisech;
- mají vlastní štítek a definici v databázi LegTerm v rámci jazykostatú čeština (Česká republika);
- tvoří součást odborného právního konceptu (tj. jsou součástí konceptuální sítě).

Na základě vyhledaných definic v databázi LegTerm pojmenujeme několik základních rysů vybraného termínu, které určují jeho odborný význam v českém právním systému.

Příklad: *manželství* → svazek; dvě osoby; opačné pohlaví; právní důsledky v oblasti dědictví, výživného a rodičovství.

Praktické rady a tipy

Přesná identifikace termínů v textu je základním předpokladem pro to, aby byl překlad obsahově přesný. Terminologicky závazná může být i slovní zásoba, jež nevykazuje charakteristiky termínu, jako v případě předchozího textu 6 syntagmata „značná škoda“ a „nepatrná škoda“. Není-li termín rozpoznán před zahájením překladu, jen obtížně lze dosáhnout terminologické konzistence překládaného odborného textu, jak uvidíme v dalším úkolu.

ii. S využitím nástrojů pro strojový překlad byl právní text (§ 228 Poškození cizí věci, viz [Aktivita 7^a](#)) přeložen nejprve do španělštiny pomocí překladače DeepL a poté zpětně do češtiny pomocí překladače Lingea (postup: čeština → španělština → čeština). V tomto úkolu porovnáme původní český text se zpětně přeloženou verzí a zaznamenejeme rozdíly v použití právní terminologie.

Původní originální text

§ 228

Poškození cizí věci

(1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na věci svědka, znalce nebo tlumočnicka pro výkon jejich povinností,

b) spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) spáchá-li takový čin na věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

Text 7 (zdroj: trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., § 228)

Zpětný strojový překlad

§ 228

Škody na cizím majetku

(1) Kdo zničí, poškodí nebo zničí cizí majetek a tím způsobí škodu na cizím majetku, která není zanedbatelná, bude potrestán odnětím svobody na dobu až jednoho roku, zákazem činnosti nebo konfiskací majetku.

(2) Stejně tak bude potrestán ten, kdo poškodí cizí majetek tím, že jej pokropí, namaluje nebo poškrábe barvou nebo jinou látkou.

(3) Pachatel bude potrestán trestem odnětí svobody od šesti měsíců do tří let

(a) pokud se dopustí činu uvedeného v odstavci (1) nebo (2) ve vlastnictví svědka, znalce nebo tlumočnicka při výkonu své funkce,

(b) pokud se dopustí takového činu ve vlastnictví jiného člověka z důvodu jeho rasy, etnického původu, státní příslušnosti, politického přesvědčení, náboženského vyznání nebo nedostatku skutečného či domnělého náboženství,

(c) pokud takový čin spáchá na majetku chráněném jiným zákonem; nebo

(d) způsobí touto činností podstatnou škodu.

(4) Pachatel bude potrestán odnětím svobody na dva až šest let, pokud způsobí podstatnou újmu jednáním uvedeným v odstavci (1) nebo (2).

Text 8 (zdroj: zpětný překlad prostřednictvím strojového překladače Lingea, červenec 2025)

V textech vyznačíme lexikální jednotky, které byly zaměněny za příliš obecné synonymum a/nebo stylisticky upraveny tak, že došlo ke ztrátě terminologické přesnosti. Vysvětlíme, proč je daná změna problematická. Změnil se právní význam? Zanikla referenční vazba na jiné právní nařízení?

Praktické rady a tipy

Strojový překlad se neustále zdokonaluje, ovšem nelze jej používat bez důsledné posteditace. Po gramatické stránce předchází text nevykazuje zásadní nedostatky, je však nepoužitelný z důvodu chybného převodu právních termínů, které jsou sice lexikálně přijatelné, ale nerespektují terminologickou konvenci stanovenou právními předpisy České republiky. I přes relativně přesnou gramatickou strukturu může dojít ke změnám, které zcela naruší právní závaznost překládaného dokumentu.

IV.5 Jazykostát (Aktivita 8)

Cílem této aktivity je porozumět tomu, proč nelze automaticky převádět právní termíny mezi různými zeměmi, přestože sdílejí stejný jazyk. Naučíme se zohledňovat specifika národního právního systému a správně identifikovat jazykostát, k němuž se daný termín vztahuje.

Aktivita 8

V databázi LegTerm vyhledáme níže uvedené české právní termíny a vyhodnotíme, zda by přidružené cizojazyčné termíny bylo vhodné použít i v jiném jazykostátě (např. Francie vs. Švýcarsko, Španělsko vs. Mexiko):

- *obchodní právo;*
- *sídlo;*
- *smlouva o manželském majetkovém režimu uzavřená snoubenci;*
- *vyživovací povinnost;*
- *vyživovací povinnost mezi manžely.*

Na základě vlastní zkušenosti vyhledáme právní termín ve francouzštině nebo španělštině, který je běžný v jednom jazykostátu, ale v jiném se bud'

nepoužívá, nebo má odlišný význam. Popíšeme tento rozdíl a vysvětlíme, proč by bylo nesprávné překládat termín bez ohledu na jazykostát.

IV.6 Odlíšení pojmu koncept a termín v kontrastivní perspektivě (Aktivita 9)

Tato aktivita představuje rozšířenou a kontrastivně zaměřenou variantu Aktivitu 3. Ilustruje modelový postup, jakým autoři databáze Leg-Term pracují při určování **statusu právních konceptů** a **přijatelnosti jejich terminologických ekvivalentů** v různých jazykostátech. Cílem není pouze jazykové srovnání výrazů, ale zejména ověření, zda daný právní koncept existuje v právním systému cílového jazyka, v jakém rozsahu a jak je vymezen terminologicky.

Aktivita 9

i. Pro **právní koncepty** českého práva z předchozích dvou aktivit ([Aktivita 1⁷](#) a [Aktivita 2⁷](#)) vyhledáme v příslušných **legislativních pramenech** uvedených v kapitolách III.2 (Francie) a III.3 (Španělsko) možné **legální definice** (kapitola II.1).

ii. Následně ověříme, zda nalezené koncepty pro jazykostát(y) francouzština (Francie), resp. španělština (Španělsko) odpovídají významově českému výchozímu konceptu, a to buď zcela, nebo částečně, případně zda jde o zastaralé (obsoletní), nebo neplatné koncepty.

iii. Vyhledáme všechny možné odpovídající **termíny** pro danou právní realitu ve zvoleném jazykostátu francouzština (Francie), resp. španělština (Španělsko).

iv. Určíme **status právních konceptů v jednotlivých jazykostátech** a posoudíme **přijatelnost nalezených cizojazyčných termínů**. Zejména

v případech, kdy zvažujeme více možných termínů pro daný koncept, vyjdeme ze schématu znázorněného v tab. 9, které je založeno na informacích uvedených v kapitole II.1.

STATUS ANALYZOVANÉHO PRÁVNÍHO KONCEPTU V JAZYKOSTÁTĚ FR/ES	PŘIJATELNOST PŘIDRUŽENÝCH TERMÍNŮ	ANALYZOVANÝ TERMÍN
platný	PREFERRED	
	ADMITTED	
	DEPRECATED	
	OBSOLETE	
neplatný	FOREIGN CONCEPT DENOMINATION	
zastaralý	OBSOLETE	

Tab. 9. Schéma pro určení statusu právního konceptu v jednotlivých jazykостátech a přijatelnosti termínu

IV.7 Koncept a termín v perspektivě času a prostoru (Aktivita 10)

Cílem této aktivity je pochopit význam proměny právního konceptu v čase a místě a identifikovat překladatelská rizika spojená s neplatnými nebo zastaralými koncepty. Zároveň budeme rozvíjet schopnost pracovat s právními prameny a pochopit historický kontext vybraných konceptů.

Aktivita 10

V tab. 10 níže uvádíme příklady několika **konceptů v různých právních systémech**. Zvážíme, zda je status těchto konceptů v jazykostátech čeština (Česká republika), francouzština (Francie), španělština (Španělsko) zastaralý, neplatný, nebo platný. V případě konceptů zastaralých zjistíme, jakou měly dané koncepty právní oporu v minulosti. V případě konceptů neplatných v jazykostátě čeština (Česká republika) navrhne-
me možný alternativní termín (FCD).

A. (vzorový příklad)

Identifikační štítek konceptu				
<i>doba, po kterou se ovdovělé ženy nemohly znovu vdát</i>				
Čeština (CZ)			Zvolený jazykostát FR/ES	
Status konceptu	platný		Status konceptu	platný
	neplatný			neplatný
	zastaralý			zastaralý
Přidružené termíny	vdovský rok	<i>Preferred</i>	año de viudez	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>		<i>Admitted</i>
		Obsolete		Obsolete
		<i>Deprecated</i>		<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>		<i>FCD</i>
		<i>Preferred</i>	délai de viduité	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>		<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>		Obsolete
		<i>Deprecated</i>		<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>		<i>FCD</i>

Tab. 10. Vzorový identifikační štítek pro kontrastivní analýzu statusu konceptu a přijatelnosti termínu

B.

Identifikační štítek konceptu			
<i>zásadní právní a hospodářská entita v socialistickém zemědělství Československa, která byla po roce 1989 právně transformována nebo zanikla; označovaná zkratkou JZD</i>			
Čeština (CZ)		Zvolený jazyk stát FR/ES	
Status konceptu	platný	Status konceptu	platný
	neplatný		neplatný
	zastaralý		zastaralý
Přidružené termíny		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>
		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>

Tab. 11. Kontrastivní analýza statusu konceptu a přijatelnosti termínu – příklad 1

C.

Identifikační štítek konceptu			
<i>institut spojený se správou bytových domů za socialismu, upravený v předpisech o národních výborech, spočívající ve výkonu správy domu</i>			
Čeština (CZ)		Zvolený jazyk stát FR/ES	
Status konceptu	platný	Status konceptu	platný
	neplatný		neplatný
	zastaralý		zastaralý
Přidružené termíny		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>
		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>

Tab. 12. Kontrastivní analýza statusu konceptu a přijatelnosti termínu – příklad 2

D.

Identifikační štítek konceptu			
<i>institut uznávaný španělskými autonomními oblastmi, upravuje nesezdané soužití dvou osob; registrovaný nesezdaný pár může mít určité právní důsledky v oblasti dědictví, sociálního zabezpečení, bydlení apod.</i>			
Čeština (CZ)		Zvolený jazykostát FR/ES	
Status konceptu	platný	Status konceptu	platný
	neplatný		neplatný
	zastaralý		zastaralý
Přidružené termíny		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>
		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>

Tab. 13. Kontrastivní analýza statusu konceptu a přijatelnosti termínu – příklad 3

E.

Identifikační štítek konceptu			
historicky a právně uznávané regionální soukromé právo platné v některých autonomních společenstvích Španělska (navzdory existenci celostátního Código Civil); tato „forální práva“ upravují např. dědické právo, majetkové vztahy mezi manžely, poručnictví nebo formy manželství odlišně od zbytku Španělska			
Čeština (CZ)		Zvolený jazykostát FR/ES	
Status konceptu	platný	Status konceptu	platný
	neplatný		neplatný
	zastaralý		zastaralý
Přidružené termíny		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>
		<i>Preferred</i>	<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>	<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>	<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>	<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>	<i>FCD</i>

Tab. 14. Kontrastivní analýza statusu konceptu a přijatelnosti termínu – příklad 4

F.

Identifikační štítek konceptu

označuje zvláštní formu rodičovské pravomoci, která trvá i po dosažení plnoletosti dítěte – typicky v případech, kdy je potomek z důvodu postižení či duševního onemocnění neschopen samostatně jednat; právní úprava existovala ve starší podobě španělského občanského zákoníku (Código Civil, čl. 171 a násl.), dnes byla zčásti nahrazena moderním pojetím podpůrných opatření (medidas de apoyo)

Čeština (CZ)			Zvolený jazykostát FR/ES	
Status konceptu	platný		Status konceptu	platný
	neplatný			neplatný
	zastaralý			zastaralý
Přidružené termíny		<i>Preferred</i>		<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>		<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>		<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>		<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>		<i>FCD</i>
		<i>Preferred</i>		<i>Preferred</i>
		<i>Admitted</i>		<i>Admitted</i>
		<i>Obsolete</i>		<i>Obsolete</i>
		<i>Deprecated</i>		<i>Deprecated</i>
		<i>FCD</i>		<i>FCD</i>

Tab. 15. Kontrastivní analýza statusu konceptu a přijatelnosti termínu – příklad 5

G.

Identifikační štítek konceptu					
pravomoc otce jako hlavy rodiny, která zajišťovala jeho výlučnou autoritu nad dětmi					
Čeština (CZ)			Zvolený jazyk stát FR/ES		
Status konceptu	platný		Status konceptu	platný	
	neplatný			neplatný	
	zastaralý			zastaralý	
Přidružené termíny		<i>Preferred</i>		<i>Preferred</i>	
		<i>Admitted</i>		<i>Admitted</i>	
		<i>Obsolete</i>		<i>Obsolete</i>	
		<i>Deprecated</i>		<i>Deprecated</i>	
		<i>FCD</i>		<i>FCD</i>	
		<i>Preferred</i>		<i>Preferred</i>	
		<i>Admitted</i>		<i>Admitted</i>	
		<i>Obsolete</i>		<i>Obsolete</i>	
		<i>Deprecated</i>		<i>Deprecated</i>	
		<i>FCD</i>		<i>FCD</i>	

Tab. 16. Kontrastivní analýza statusu konceptu a přijatelnosti termínu – příklad 6

Po vyhodnocení jednotlivých příkladů **slovně definujeme nejdůležitější rozdíly** v porovnání s jinými jazykostáty. Tento slovní komentář formulujeme v jazyce příslušného jazykostátu tak, jak je možno ověřit např. u konceptu [zjednodušená akciová společnost](#) v databázi LegTerm.

Praktické rady a tipy

Právní terminologie je závazná nejen geograficky, ale i chronologicky. Při překladu právních textů je vhodné překládaný dokument chronologicky lokalizovat a respektovat dobové konvence pro užívání daného termínu. Proto databáze LegTerm uvádí informace o přijatelnosti termínů (viz kapitola I.4).

IV.8 Popis mikrostruktury termínu (Aktivita 11)

V této aktivitě se zaměříme na popis mikrostruktury právního termínu podle modelu databáze LegTerm. Budeme při tom aplikovat poznatky z morfologie a lexikologie na analýzu odborné slovní zásoby.

Aktivita 11

Zvolíme si libovolný právní termín z oblasti trestního práva. Pokusíme se k němu vytvořit terminologickou kartu, která bude odpovídat mikrostruktuře databázového záznamu v databázi LegTerm. Pracujeme se dvěma jazykostáty: čeština (Česká republika) a jeden z námi studovaných jazyků, tedy francouzština (Francie), nebo španělština (Španělsko). Vyplníme pole uvedená na obr. 23–25:

Detail termínu

LIBOVOLNÝ TERMÍN
preferred

Čeština (ČR)
[Zobrazit nadřazený koncept](#)

Gramatické informace

Poznámka k užití +
Kolokace Zobrazovat překlady kolokací pro jazyk:

- [přidat novou kolokaci](#)

Příklady

- [přidat nový příklad](#)

Četnosti
[přidat nový záznam o četnosti](#)

© LegTerm, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vytvořila společnost Neatous, a.s.

Obr. 23. Mikrostruktura termínu – detail termínu v databázi LegTerm

LegTerm Jana Pešková ▾ Nápověda ▾ Jazyk ▾

Detail termínu

LIBOVOLNÝ TERMÍN
preferred

Čeština (ČR)
[Zobrazit nadřazený koncept](#)

Gramatické informace

Poznámka k užití +
Kolokace Zobrazovat překlady kolokací pro jazyk:

- [přidat novou kolokaci](#)

Příklady

- [přidat nový příklad](#)

Četnosti
[přidat nový záznam o četnosti](#)

Změna přijatelnosti termínu
LIBOVOLNÝ TERMÍN

Přijatelnost:

Zvolte přijatelnost ▾

- Zvolte přijatelnost**
- preferred
- admitted
- deprecated
- obsolete

© LegTerm, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vytvořila společnost Neatous, a.s.

Obr. 24. Mikrostruktura termínu – přijatelnost termínu v databázi LegTerm

Obecné

Stavba:

Zvolte stavbu

Podrobnosti stavby:

Slovní druh:

Zvolte slovní druh

Valence

Struktura:

Příklad:

Přidat další valenci

Zrušit

Uložit

Obr. 25. Mikrostruktura termínu – morfologicko-lexikální stavba termínu v databázi LegTerm

Español
(España)
Spanish (Spain)

Fiabilidad Status
[✎](#)

- válido

Campo temático Subject fields
[✎](#)

- Teoría del Derecho

Términos Terms

- LIBOVLNÝ TERMÍN** [🔍](#) [📄](#)
(preferred)
- [přidat termín](#)

Nota del uso
Usage note [+](#)

Definición
Definitions

- [přidat definici](#)

Obr. 26. Mikrostruktura termínu – stav, doména, definice v databázi LegTerm

IV.9 Práce se zdroji právní terminologie (Aktivity 12–13)

Cílem těchto aktivit je vyhledávání v doporučených zdrojích právního jazyka jednotlivých jazykostíů. Každá z aktivit obsahuje úkoly zaměřené na různé právní prameny.

Aktivita 12

V databázi LegTerm vyhledáme všechny víceslovné termíny, které se v českém právním systému váží k pojmu *věc*. Pokusíme se určit právní koncept, k němuž tyto termíny náleží (např. *věc* jako právní objekt), a ověříme, zda jsou součástí jednoho konceptu, či více různých konceptů (*pronajatá věc*, *zastupitelná věc* atd.).

Tyto české víceslovné termíny následně porovnáme s těmi, které jsou uvedeny ve francouzském *Dictionnaire du droit privé* na webové stránce <https://www.dictionnaire-juridique.com/>, resp. ve španělském *Diccionario panhispánico del español jurídico* na webové stránce <https://dpej.rae.es/>. Zaměříme se na rozdíly ve struktuře a rozdíly obsahové.

The screenshot shows the website interface for the Diccionario panhispánico del español jurídico. At the top, there are logos for the Real Academia Española, the Cumbre Judicial Iberoamericana, and the Asociación de Academias de la Lengua Española. The main header is dark blue with the text 'Diccionario panhispánico del español jurídico' and 'dpej.rae.es'. Below the header is a search bar with the text 'cosa' entered. To the right of the search bar is a dropdown menu with 'por lemas' and a 'Buscar' button. The search results are listed in a white box with a black border, showing a list of terms related to 'cosa':

- cosa
- cosa futura
- cosa pedida
- cosa mueble
- cosa juzgada
- cosa perdida
- cosa fungible
- cosa presente
- cosa corporal
- cosa accesorial
- cosa genérica
- cosa divisible
- cosa principal
- cosa abandonada
- cosa consumible
- cosa incorporal
- cosa específica
- cosa indivisible
- cosa no fungible
- cosa interpretada

Obr. 27. Práce se zdroji – vyhledávání ve španělském *Diccionario panhispánico del español jurídico*

Aktivita 13

V databázi LegTerm vyhledáme termín, který odpovídá konceptu rámcově popsanému jako „**dohoda manželů o likvidaci společných majetkových práv a povinností**“. Následně v češtině shrneme informace z francouzského *Code Civil*, resp. ze španělského *Código Civil* ohledně obsahu, který tato dohoda musí mít ve Francii (*Code civil*, art. 1476), resp. ve Španělsku (*Real Decreto de 24 de julio de 1889, texto de la edición del Código Civil*, art. 90), a získané informace porovnáme s odpovědí chatbota ChatGPT (viz obr. 28).

You
Co je to dohoda o vypořádání společného jmění manželů?

ChatGPT
Dohoda o vypořádání společného jmění manželů je právní dohoda uzavřená mezi manžely ohledně rozdělení nebo vypořádání majetku, který v průběhu manželství získali. Tato dohoda se obvykle uzavírá v případě, že manželé plánují rozvod nebo se rozhodnou pro jiný způsob ukončení manželství, jako je například smlouva o odděleném životě.

Obsah dohody o vypořádání společného jmění manželů se může lišit v závislosti na konkrétní situaci a právních předpisech v dané jurisdikci, ale obvykle zahrnuje:

- 1. Rozdělení majetku:** Manželé se dohodnou, jakým způsobem budou rozděleny jejich společné aktiva a pasiva, včetně nemovitostí, finančních prostředků, investic, dluhů atd.
- 2. Finanční vyrovnání:** Pokud je to vhodné, mohou se manželé dohodnout na finančním vyrovnání, které jednomu z manželů umožní vyrovnat se s druhým v rámci rozdělení majetku.
- 3. Odpovědnost za dluhy:** Dohoda by měla určit, jak bude postupováno s dluhy, které manželé sdíleli během manželství, a kdo bude odpovědný za jejich splacení.
- 4. Podmínky ohledně dětí:** Pokud manželé mají společné děti, může dohoda také obsahovat ustanovení týkající se výživného, péče o děti a podobně.
- 5. Další ustanovení:** Dohoda může obsahovat další ustanovení, která jsou relevantní pro konkrétní situaci manželů, jako například podmínky týkající se občanského jmění, dědictví, pojistek apod.

Obr. 28. Odpověď chatbota ChatGPT na otázku: „Co je to dohoda o vypořádání společného jmění manželů?“ (zdroj: ChatGPT 3.5, 13. září 2024)

Závěr

Cílem této publikace bylo přiblížit strukturu, funkce a metodologické principy databáze LegTerm jakožto specializovaného nástroje pro kontrastivní práci s právní terminologií. Na základě kombinace onomaziologického přístupu, jazykově-právního ukotvení jednotlivých konceptů a důsledné strukturalizace dat v databázi LegTerm publikace poskytuje nejen překladatelům, ale i právním lingvistům a filologům efektivní prostředek pro porozumění odbornému lexiku a jeho analýzu napříč příslušnými právními systémy.

Prostřednictvím jednotlivých částí jsme se postupně seznámili:

- s teoretickým rámcem kontrastivní terminografie a principy uplatňovanými při analýze právního lexika;
- s vyhledávacím rozhraním a funkcionalitami databáze LegTerm;
- se strukturou konceptuální karty a mikrostrukturou termínu;
- s typologií právních zdrojů a metodikou jejich excerptce;
- s praktickými ukázkami, jak databázi LegTerm využít při výuce právního překladu a analýze právních textů.

Důraz byl kladen nejen na obsahovou stránku (tj. uchopení právních konceptů napříč národními právními systémy), ale také na formální rovinu (tj. jazykové a morfologické vlastnosti právních termínů).

Přehled navržených aktivit ukazuje, jak lze databázi LegTerm didakticky zapojit do seminářů zaměřených na výuku překladu odborných textů i právní lingvistiky. Druhá, propedeutická část publikace byla navržena jako cvičebnice, kterou lze v takových seminářích využít jak pro prvotní seznámení se s teoretickými principy terminologické a terminografické práce, tak pro hlubší praktické ovládnutí cizojazyčné právní terminologie dotčených jazykostatů, a to na autentickém materiálu z databáze LegTerm. Ta v tomto ohledu představuje vhodný pedagogický nástroj pro nácvik a rozvoj překladatelských kompetencí. Využití této publikace předpokládáme i při samostatném zapojování studentů do prací na databázi LegTerm, jehož přínos vidíme zejména v rovině propedeuticko-edukační.

Použité a doporučené zdroje

Odborné publikace

Alcaraz Varó, Enrique; Hughes, Brian: *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2009.

Bozděchová, Ivana: *TERMINOGRAFIE*. Online. In: Karlík, Petr; Nekula, Marek; Pleskalová, Jana (eds.): *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/TERMINOGRAFIE> [cit. 2025-12-06].

Cornu, Gérard: *Linguistique juridique*. Paris: LGDJ, 2005.

Doucet, Jean-Paul: *Le droit criminel : Droit pénal – Procédure pénale*. Online. Dostupné z: <https://ledroitcriminel.fr/index.htm> [cit. 2025-12-06].

Gerloch, Aleš: *Teorie práva*. Praha: Aleš Čeněk, 2021.

Hodková, Kateřina; Pešková, Jana; Petrů, Ivo; Radimský, Jan: Kontrastivní srovnávání právní terminologie na příkladech z více-jazyčné databáze právních termínů LegTerm. *Jazyk a kultura* 12, 2021, č. 47–48, s. 1–16.

Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014.

L'Homme, Marie-Claude: *Lexical Semantics for Terminology: An Introduction*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2020.

Sager, Juan C.: *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1990.

Tomášek, Michal: *Překlad v právní praxi*. Praha: Linde, 2003.

Slovníky a encyklopedie

Bissardon, Sébastien: *Guide du langage juridique : Vocabulaire, Pièges et difficultés*. Paris: LexisNexis, 2013.

Cabrillac, Rémy: *Dictionnaire du vocabulaire juridique 2021*. Paris: LexisNexis, 2021.

Cornu, Gérard: *Vocabulaire juridique*. Paris: PUF, 2024.

Guinchard, Serge; Debard, Thierry: *Lexique des termes juridiques*. Paris: Dalloz, 2024.

- Hendrych, Dušan a kol.: *Právní slovník*. Praha: C. H. Beck, 2009.
- Muñoz Machado, Santiago (ed.): *Diccionario del español jurídico*. Barcelona: Real Academia Española, 2023.
- Pauldura, Lukáš a kol.: *Slovník právních pojmů: Občanský zákoník*. Praha: Wolters Kluwer, 2014.
- Roland, Henri: *Dictionnaire des expressions juridiques*. Paris: Lexis-Nexis, 2020.

Online právní a terminologické databáze a portály

- Bezplatná právní poradna*. Online. Dostupné z: <https://www.bezplatnapravniporadna.cz> [cit. 2025-12-06].
- Bibliothèque Numérique de Droit de la Santé et d'Éthique Médicale [BNDS]*. Online. Dostupné z: <http://www.bnds.fr/edition-numerique> [cit. 2025-12-06].
- La bibliothèque Lefebvre Dalloz*. Online. Dostupné z: <https://bibliotheque.lefebvre-dalloz.fr/> [cit. 2025-12-06].
- Braudo, Serge: *Dictionnaire du droit privé*. Online. Dostupné z: <https://www.dictionnaire-juridique.com/> [cit. 2025-12-06].
- Dalloz*. Online. Dostupné z: <https://www.dalloz.fr/dalloz> [cit. 2025-12-06].
- Government of Canada: *TERMIUM Plus* [Databáze odborných termínů]. Online. Dostupné z: <https://www.btb.termiumplus.gc.ca/> [cit. 2025-12-06].
- Juris Guide – Guide pour la recherche d'informations en sciences juridiques*. Online. Dostupné z: <https://www.jurisguide.fr/> [cit. 2025-12-06].
- Ministerio de la Presidencia, Justicia y Relaciones con las Cortes: *Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado [AEBOE]*. Online. Dostupné z: <https://www.boe.es/> [cit. 2025-12-06].
- Ministerstvo vnitra České republiky: *CzechVOC* [Databáze českých právních pojmů]. Online. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/czechvoc/rejstriky?zalozka=pojmovy-rejstrik> [cit. 2025-12-06].
- Ministerstvo vnitra České republiky: *e-Sbírka: Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv*. Online. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/> [cit. 2025-12-06].

Noticias Jurídicas. Online. Dostupné z: <https://noticias.juridicas.com/> [cit. 2025-12-06].

République française: *Légifrance – Le service public de la diffusion du droit*. Online. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/> [cit. 2025-12-06].

Zákony pro lidi. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/> [cit. 2025-12-06].

Summary

This publication is one of the outcomes of the research project GA JU 132/2022/H – “Interpretační strategie a analýza diskurzu prostřednictvím počítačických nástrojů” (Interpretative Strategies and Discourse Analysis through Computational Tools), carried out between 2022 and 2024 with the support of the Grant Agency of the University of South Bohemia. The project focused on exploring the possibilities and limitations of using computational tools in the analysis and interpretation of legal texts, among others.

Legal language and legal translation have long been a central research interest of the authors, members of the Institute of Romance Studies. In previous projects, they developed a multilingual database of legal terminology called LegTerm, which serves as a resource for studying, comparing, and translating legal terminology of the languages concerned.

The publication aims to mediate both theoretical knowledge in the field of legal language and practical skills in legal terminology, terminography, and legal translation to a broader audience. It is designed to serve as both a textbook and a practical workbook, as reflected in its structure, which consists of two distinct parts. It is based on current knowledge in the field of terminology, understood as a linguistic discipline dealing with specialized terminology, which has undergone significant transformation in recent years due to the development of digital technologies and their application in the humanities (digital humanities). Its practical counterpart, terminography, is represented by modern computational tools such as electronic dictionaries, text corpora, and terminological databases. The LegTerm database, developed by the authors, focuses on legal terminology in a contrastive perspective between Czech and selected Romance languages, taking into account the specific legal systems (so-called “language-states”) in which the terms are embedded.

The publication conceptualises legal language primarily as an object of comparative analysis, which is seen as a crucial prerequisite for accurate and adequate legal translation. The authors focus exclusively

on the lexical-semantic level of legal language, addressing issues of meaning, conceptual precision and equivalence in legal terminology. Morphosyntactic features typical of legal texts – such as long sentences, passive constructions, or archaic forms – are deliberately excluded from consideration.

The publication is structured as an introduction to the contrastive study of legal terminology between Czech, French (as used in France), and Spanish (as used in Spain). Although Italian is also included in the LegTerm database, it is not addressed in the book due to differences in curricular emphasis within the Institute of Romance Studies. The theoretical part introduces key concepts, including the specificity of legal language, the distinction between legal concepts and legal terms, the status of legal concepts within national legal systems, and the criteria for the semantic acceptability of legal terms.

The second, applied part of the book, consists of thirteen propaedeutical activities designed to support an active and reflective use of the LegTerm database. These activities aim to deepen the understanding of relationships between legal concepts and terms in a contrastive perspective. No answer key is provided, intentionally leaving space for discussion and interpretation, reflecting the fact that legal translation often does not allow for a single correct solution.

The publication is primarily intended for students of philological disciplines in master's programmes who attend translation seminars with a focus on legal translation. As no advanced prior knowledge of foreign legal systems is assumed, the book includes a concise introduction to the legal frameworks of the Czech Republic, France, and Spain, along with an overview of key legislative sources in these countries. Overall, the publication serves both as a methodological support for the development of legal translation skills and as a contribution to research in contrastive legal linguistics.

Kontrastivní analýza právních konceptů a termínů

13 praktických aktivit
s využitím terminologické databáze LegTerm

Jana Pešková, Ivo Petrů a Kateřina Motalík Hodková

Vydalo Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích,
Branišovská 1645/31a, 370 05 České Budějovice, nju.jcu.cz

Odpovědná redaktorka Kateřina Selner
Grafická úprava a sazba Ondřej Selner

Vydání první, České Budějovice 2025

ISBN 978-80-7694-160-1 (PDF)

9 788076 941601